

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vývoj ekonomiky Slovenské republiky

Bc. Veronika Zemanová

Diplomová práce

2009

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Ústav ekonomie
Akademický rok: 2008/2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika ZEMANOVÁ**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Ekonomika veřejného sektoru**
Název tématu: **Vývoj ekonomiky Slovenské republiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Úvod

1. Ekonomika SR po rozdělení ČSFR
2. Proces transformace ekonomiky SR (porovnání s ČR)
3. Postavení SR v EU (vývoj ekonomiky po vstupu do EU)
4. Přijetí eura Slovenskou republikou

Závěr



Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran

Forma zpracování diplomové práce: tištěná

Seznam odborné literatury:

1. Morvay, K. a kol., Transformácia ekonomiky: Skúsenosti Slovenska, 1. vyd., Bratislava, Ústav Slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 2005, ISBN 80-7144-143-0
2. Kolektív autorů, Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie, 1. vyd., Bratislava, Slovenská Akadémia vied – ústav slovenskej a svetovej ekonomiky, 2003, ISBN 80-7144-130-9
3. Kováč, D., Dějiny Slovenska, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2002, ISBN 80-7106-267-7
4. Fiala, P., Pitrová, M., Rozšiřování ES/EU, 3. vyd., Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2003, ISBN 80-210-2645-6
5. Vass, R., Politický a ekonomický vývoj Slovenska v letech 1994 – 2002 v kontextu integrace do EU - Cíle a priority, Politické vedy 1/2004, roč. 7, s. 173 – 185, Zvolen, Vydavateľstvo Bratia Sabovci, 2004, ISSN 1335-2741

Vedoucí diplomové práce: Ing. Jan Šolta, CSc.
Ústav ekonomie

Datum zadání diplomové práce: 25. června 2008

Termín odevzdání diplomové práce: 1. května 2009

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.
děkanka

L.S.

prof. RNDr. Bohuslav Sekerka, CSc.
vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 8. července 2008

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Pardubicích dne 28. 4. 2009

Veronika Zemanová

Poděkování:

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé diplomové práce, panu Ing. Janu Šoltovi, za jeho odborné vedení a cenné připomínky a svým rodičům za jejich podporu během celého mého studia.

ANOTACE

Práce se zabývá vývojem slovenské ekonomiky od jejího vzniku v roce 1993 do poloviny roku 2008. První část práce je zaměřena na charakterizování základních hospodářských ukazatelů v ekonomice Slovenské republiky po rozdělení Československa do roku 2003, tedy před vstupem země do Evropské unie. Ve druhé části je podrobně analyzován samotný proces transformace ekonomiky na Slovensku a v hlavních bodech je porovnán s procesem transformace v České republice. Tato část se také zaměřuje na reformy veřejného sektoru, ke kterým přistoupila vláda Mikuláše Dzurindy v roce 2002. V další části práce je pak popsán přístupový proces Slovenské republiky do Evropské unie a následně je zhodnocen vývoj ekonomiky SR po vstupu do Evropské unie. A v poslední části práce je popsán proces zavádění eura na Slovensku.

KLÍČOVÁ SLOVA

vývoj ekonomiky, Slovenská republika, transformace ekonomiky, reformy veřejného sektoru, přístupový proces do EU, euro

TITLE

The economic development of the Slovak Republic

ANNOTATION

This work deals with the economic development of the Slovak Republic since its creation in the year 1993 until the first half of the year 2008. The first part focuses on the characteristics of the basic economic figures in the Slovak Republic since its separation from the Czech Republic in 1993 until its entry in the European Union in 2004. The second part includes a detailed analysis of the process of the economic development of the Slovak Republic and compares it with the economical development of the Czech Republic. This section also focuses on the reform of the political sector which was introduced by the government under the leadership of Mikulas Dzurinda in the year 2002. The next part of this work describes the process by which the Slovak Republic entered into the European Union and subsequently evaluates the economical development of the Slovak Republic since that time. And the last part describes the process of the adoption of the euro by the Slovak Republic.

KEYWORDS

economic development, Slovak Republic, transformation of economy, reforms of the political sector, entering the EU, euro

Obsah

ÚVOD	10
1 EKONOMIKA SR PO ROZDĚLENÍ ČSFR	12
1.1 PROBLÉMY SLOVENSKÉ EKONOMIKY PO VZNIKU STÁTU.....	12
1.2 HDP	13
1.2.1 Schodek státního rozpočtu v % HDP	17
1.2.2 Podíl státního dluhu na HDP.....	18
1.3 INFLACE.....	18
1.4 VÝVOJ ZAHRANIČNÍHO OBCHODU.....	20
1.5 STABILITA VÝMĚNNÉHO KURZU	22
1.6 NEZAMĚSTNANOST	23
1.7 VÝVOJ MZDY.....	24
2 PROCES TRANSFORMACE EKONOMIKY SR (POROVNÁNÍ S ČR)	26
2.1 STRATEGIE TRANSFORMACE V OBDOBÍ HLEDÁNÍ TZV. SLOVENSKÉ CESTY (1993 – 1995).....	33
2.2 PLNÉ ROZVINUTÍ PRINCIPŮ TZV. SLOVENSKÉ CESTY TRANSFORMACE V OBDOBÍ 1996 – 1998	34
2.3 REDEFINOVÁNÍ PRINCIPŮ V OBDOBÍ 1998 – 2002.....	34
2.4 NÁSTUP POKROČILEJŠÍCH REFORM	36
2.4.1 Daňová reforma	37
2.4.2 Důchodová reforma	39
2.5 ZHODNOCENÍ PROCESU TRANSFORMACE	40
3 POSTAVENÍ SR V EU	43
3.1 CESTA SLOVENSKA DO EU.....	43
3.2 SLOVENSKO V EU.....	46
3.2.1 Slovensko s novou vládou.....	52
3.2.1.1 Vybrané ekonomické ukazatele	55
4 PROCES ZAVÁDĚNÍ EURA NA SLOVENSKU	58
4.1 PLNĚNÍ KONVERGENČNÍCH KRITÉRIÍ.....	58
4.1.1 Kritérium cenové stability.....	59
4.1.2 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb	60
4.1.3 Pobyt koruny v kursovém mechanismu ERM II	60
4.1.4 Kritérium v oblasti veřejných financí	60
4.1.5 Zhodnocení plnění konvergenčních kritérií.....	61
4.2 SLOVENSKÉ EUROMINCE.....	61
4.3 PROCES ZAVÁDĚNÍ EURA NA SLOVENSKU.....	63
ZÁVĚR	69
SEZNAM LITERATURY	71

Seznam ilustrací

GRAF 1: RŮST REÁLNÉHO HDP NA SLOVENSKU [%]	14
GRAF 2: RŮST REÁLNÉHO HDP V ZEMÍCH VISEGRÁDU [%]	16
GRAF 3: SCHODEK STÁTNÍHO ROZPOČTU SLOVENSKA [% HDP]	17
GRAF 4: SCHODEK STÁTNÍHO ROZPOČTU SLOVENSKA [MLD. SK].....	18
GRAF 5: NEZAMĚSTNANOST NA SLOVENSKU KE KONCI ROKU [%].....	24
GRAF 6: PRŮMĚRNÁ MĚSÍČNÍ HRUBÁ MZDA NA SLOVENSKU [SK]	25
GRAF 7: REÁLNÝ A NOMINÁLNÍ RŮST PRŮMĚRNÉ MZDY NA SLOVENSKU [%].....	25
GRAF 8: PŘÍMÉ ZAHRANIČNÍ INVESTICE NA SLOVENSKU [MLD. USD].....	32
GRAF 9: DAŇOVÁ KVÓTA V ČESKU A NA SLOVENSKU [% HDP]	38
GRAF 10: RŮST HDP V ZEMÍCH EU 25 - 3.ČTVRTLETÍ 2006 [%].....	48
GRAF 11: RŮST HDP V ZEMÍCH EU - 2. ČTVRTLETÍ ROKU 2008 [%].....	49
GRAF 12: RŮST REÁLNÉHO HDP [%].....	56

Seznam tabulek

TABULKA 1: INDEX HDP [1989=100]	15
TABULKA 2: RŮST SPOTŘEBITELSKÝCH CEN V LETECH 1993 – 2003 [%].....	19
TABULKA 3: SALDO OBCHODNÍ BILANCE SLOVENSKA [MIL. SK].....	21
TABULKA 4: REÁLNÝ RŮST PRŮMĚRNÉ HRUBÉ MZDY NA SLOVENSKU [%].....	50

Seznam použitých zkratk

ANO	Aliance nového občana
CEFTA	Středoevropská zóna volného obchodu (Central European Free Trade Agreement)
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
DPH	Daň z přidané hodnoty
DU	Demokratická unie
ECB	Evropská centrální banka
EDP	Procedura při nadměrném schodku (Excessive Deficit Procedure)
EK	Evropská komise
EMU	Evropská měnová unie
ERM II	Evropský mechanismus směnných kurzů II
EU	Evropská unie
EUR	Euro (kód měny)
HDP	Hrubý domácí produkt
HICP	Harmonizovaný index spotřebitelských cen
HZDS	Hnutí za demokratické Slovensko
HZDS-LS	Lidová strana-Hnutí za demokratické Slovensko
JE	Jaderná elektrárna
KDH	Křesťansko-demokratické hnutí
NADSME	Národní agentura pro rozvoj malého a středního podnikání
NATO	Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organisation)
NBS	Národní banka Slovenska
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)
PKS	Parita kupní síly
RM-S	RM-SYSTÉM, česká burza cenných papírů
RVHP	Rada vzájemné hospodářské pomoci
SDK	Slovenská demokratická koalice
SDKÚ	Slovenská demokratická a křesťanská unie
SDL	Strana demokratické levice
SIS	Slovenská informační služba
Sk	Slovenská koruna (kód měny - SKK)
SMER-SD	SMER – sociální demokracie
SMK	Strana maďarské koalice
SNS	Společenství nezávislých států
SNS	Slovenská národní strana
SOI	Slovenská obchodní inspekce
SOP	Strana občanského porozumění
SR	Slovenská republika
STV	Slovenská televize
USD	Americký dolar (kód měny)
V4	Visegrádská skupina, Visegrádská čtyřka
ZRS	Sdružení dělníků Slovenska (Združení robotníkov Slovenska)

Úvod



Slovenská republika (SR) představuje pro Českou republiku (ČR) důležitého souseda, s nímž hraničí na východě. Oba státy spojuje množství ekonomických vztahů - Česká republika je již dlouhodobě druhým největším obchodním partnerem SR (hned po Německu). Protože rozdělení Československa proběhlo bez vážnějších konfliktů, nejsou vzájemné vztahy zatíženy problémy – to představuje v evropském historickém procesu ojedinělý fenomén. V současné Evropě neexistují národy, které by si byly natolik blízké, jejichž osudy by byly natolik navzájem spojeny. Cílem práce je tedy seznámit se s vývojem ekonomiky našeho souseda, se kterým Česká republika ještě před rokem 1993 tvořila jeden stát. A to jak v období po rozdělení Československa, kdy země procházela transformačním procesem, tak i po vstupu obou států do Evropské unie – včetně situace, kdy se Slovensko na rozdíl od ČR rozhodlo vstoupit do eurozóny.

V SR je standardní politický systém s rozdělením na moc zákonodárnou, výkonnou a soudní. Zákonodárnou moc představuje jednokomorový parlament – Národní rada SR se 150 poslanci. Poslanci jsou voleni na čtyřleté volební období. Výkonnou moc představují prezident a vláda v čele s jejím předsedou. Prezident je volen občany na období pěti let. Současným prezidentem je Ivan Gašparovič, zvolený v přímých prezidentských volbách dne 17. 4. 2004 a podruhé 5. 4 2009.

SR patří k malým evropským státům. Její rozloha činí 49 036 km² (126. na světě), má 5 404 784 obyvatel (k 30. 6. 2008, 103. na světě). Hustota osídlení činí 110 obyvatel na km² (89. na světě). Slovensko bezprostředně sousedí s pěti zeměmi – ČR (252 km), Ukrajinou (98 km), Rakouskem (107 km – donedávna jediná hranice s EU), Polskem (541 km) a Maďarskem (655 km), se kterým má nejproblematictější vztahy díky nevyřešeným historickým otázkám – sporným bodem se stala maďarská menšina na Slovensku. Od roku 1996, kdy byl přijat zákon o administrativním členění, je SR rozdělena na osm samosprávních krajů (Bratislavský, Košický, Nitrianský, Prešovský, Žilinský, Trenčinský, Trnavský a Banskobystrický) a 79 okresů.¹

Obyvatelé jsou většinou Slováci (85,8 %), ale na území Slovenska žije i několik menšin. Největší menšinu tvoří Maďaři (9,7 %, především při hranicích s Maďarskem), potom následují Romové (1,7 %), menšími menšinami jsou Češi (0,8 %), Rusíni a Ukrajinci, Němci

¹ Zastupitelský úřad ČR v Bratislavě. *Souhrnná teritoriální informace Slovensko* [online]. c1997-2009, aktualizováno 2008-09-30 [cit. 2009-01-15] Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/slovensko/1000797/>>

a Poláci. V SR je celkově 84,1 % obyvatel věřících. Země se vyznačuje silnou křesťanskou tradicí – i po létech komunismu se k římskému katolictví hlásí 68,9 % populace, k evangelictví 6,9 %, k řeckému katolictví 4,1 %, k reformované křesťanské církvi 2,0 % obyvatel a k pravoslavné církvi 0,9 % obyvatel. Pouze 13 % obyvatelstva je bez vyznání.²

SR aktivně zapojuje do jednání a rozhodování EU ve všech oblastech, ovlivňuje směřování společné zahraniční, obchodní a bezpečnostní politiky EU. Prvním slovenským eurokomisařem se stal bývalý hlavní vyjednávač vstupu SR do EU Ján Figel', který je v Evropské komisi zodpovědný za oblast vzdělání a kultury. K prioritním zájmům SR patří také rozvoj přátelských vztahů a spolupráce se sousedními státy. SR se aktivně zapojila do visehradské spolupráce. Kromě rozvoje vztahů s Českou republikou, Maďarskem, Polskem a Rakouskem věnuje SR trvalou pozornost rovněž spolupráci s Ukrajinou, rozvíjí korektní vztahy se státy SNS³ a dbá na vyvážené kontakty s Ruskem.⁴

² Kováč, D. *Dějiny Slovenska*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s. 79

³ Společenství nezávislých států – organizace zahrnující 12 z 15 bývalých svazových republik Sovětského svazu

⁴ Zastupitelský úřad ČR v Bratislavě. *Souhrnná teritoriální informace Slovensko* [online]. c1997-2009, aktualizováno 2008-09-30 [cit. 2009-01-15] Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/slovensko/1000797/>>

1 EKONOMIKA SR PO ROZDĚLENÍ ČSFR

Slovenská republika vznikla 1. 1. 1993 rozdělením České a Slovenské Federativní Republiky (ČSFR) na dva nástupnické státy. SR jako samostatný stát převzala zákony a mezinárodní závazky bývalé federace. Zároveň po bývalé federaci převzala i hlavní linii zahraniční politiky – směřování k členství v NATO (členem 29. března 2004) a EU (1. května 2004). V platnosti zůstala ústava přijatá 1. září 1992. Na jejím základě zvolil slovenský parlament 15. února 1993 prezidentem Slovenské republiky Michala Kováče. V krátké době došlo k diplomatickému uznání SR téměř všemi zeměmi světa. Dne 19. února 1993 se Slovenská republika stala 180. členem Organizace spojených národů. Dne 30. června 1993 se SR stala členem Rady Evropy. V říjnu 1993 podepsala SR v Lucemburku dohodu o přidružení k Evropskému společenství. Asociace znamenala v ekonomické oblasti vytvoření zóny volného obchodu mezi SR a zeměmi Evropského společenství.

Rozdělení česko-slovenské federace proběhlo klidně. Oba státy se dohodly, že vytvoří společnou celní unii. Velmi rychle došlo k měnové rozluce. Už měsíc po vzniku samostatných států padla měnová unie. Od 8. února začala na Slovensku platit nová měna – Slovenská koruna. Zároveň se připravovaly nové bankovky a razily nové mince.⁵

Zátěží, kterou si oba nástupnické státy odnášely (tak jako všechny postkomunistické státy), ovšem byla takřka stoprocentně zestátněná ekonomika a přerušení tradice soukromého podnikání. Nehledě na všechny problémy a strukturální deformace se však nakonec slovenská ekonomika ukázala být vitálnější a dynamičtější, než mnozí očekávali, neboť za období samostatné existence vykazovala dosti výrazně vyšší celkový růst než ekonomika ČR.⁶

Realitou zde však po celou dobu byla mnohem vyšší úroveň nezaměstnanosti a naopak výrazně nižší úroveň reálných mezd, což mělo dohromady za následek značně tíživou sociální situaci velkých skupin obyvatelstva.

1.1 Problémy slovenské ekonomiky po vzniku státu

Zejména v důsledku překotné a administrativně řízené industrializace po druhé světové válce, při které byla navíc některá rozhodnutí činěna na základě úplně jiných než ekonomických ohledů, byla slovenská ekonomika obecně výrazně více zatížena strukturálními deformacemi

⁵ Kováč, D. *Dějiny Slovenska*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2002, s.325 – 326

⁶ Hřích, J. *Tranzitivní země střední a východní Evropy v závěru svého transformačního procesu a v předvečer vstupu do EU*, 1. vyd., Studijní sešity 1/2004, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2004, s. 17

než ekonomika česká. Zahájená transformace založená do velké míry na neoliberálních hospodářsko-politických paradigmatech odmítajících či přinejmenším silně podceňujících strukturální zásahy státu do ekonomiky zde proto měla horší sociální důsledky než v ČR, což do velké míry přispělo k rozpadu společného státu.⁷

Nejvýznamnějším problémem slovenské ekonomiky po vzniku státu byla i nadále konverze zbrojní výroby. Zatímco v roce 1988 se zbrojní výroba podílela na celkové průmyslové výrobě 6,3 %, v roce 1989 to bylo jen 2,9 % a roku 1992 pouhá 0,9 %. Na nezbytný přechod na civilní výrobu na Slovensku chyběly finanční prostředky. Plánovaná konverze se v letech 1990 – 1992 uskutečnila pouze na 50 %.⁸

V ekonomice se na Slovensku objevily problémy skoro hned po rozdělení federace. Souvisely s přijatou zásadou liberalizace cen, s restriktivní finanční politikou a s vysokým daňovým zatížením malých a středních podnikatelů, čímž se nedostatečně rozvíjel sektor soukromého podnikání. V zemi byl celkově nedostatek finančních prostředků. Nepříznivá byla i celková sociální situace, neboť ve srovnání s rokem 1989 vzrostly ceny na Slovensku o 132,2 % a jen za šest měsíců existence samostatného státu se životní náklady všech sociálních vrstev zvýšily v průměru o 11 %. Problémy v ekonomice, hospodářství, ale i v sociální sféře, které bylo v zájmu úspěchu transformace hospodářství třeba efektivně řešit, bylo hned několik. Jde zejména o: zvyšování životních nákladů, snižování životní úrovně obyvatelstva, diferenciaci struktury obyvatelstva (mnoho lidí přepadlo pod hranici chudoby), inflační tendence, problémy na trhu práce s projevem růstu nezaměstnanosti, růst kriminality.

1.2 HDP

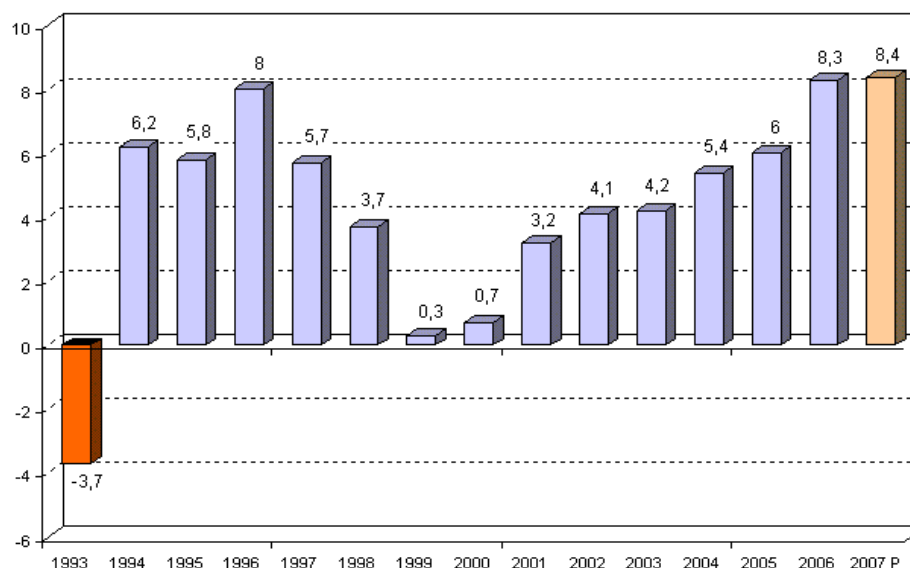
Na počátku transformace došlo ve všech zemích střední a východní Evropy k silnému propadu HDP. Tento propad byl zapříčiněn řadou podobných faktorů – systémovými a makroekonomicko-strukturálními změnami, změnami v hospodářské politice a zvláště pak změnami v zahraničně obchodní politice transformujících se zemích. Rozpad RVHP, přechod na placení ve volně směnitelných měnách a účtování za světové ceny vedlo k prudkému poklesu vzájemného obchodu mezi stredo- a východoevropskými zeměmi, což se odrazilo v poklesu výroby a HDP.

⁷ Hřích, J. Tranzitivní země střední a východní Evropy v závěru svého transformačního procesu a v předvečer vstupu do EU, 1. vyd., Studijní sešity 1/2004, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2004, s. 17

⁸ Kováč, D. *Dějiny Slovenska*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2 002, s.327 – 238

Uvedený pokles HDP měl ale v jednotlivých zemích i řadu specifických faktorů (např. struktura hospodářství) a každá země měla také odlišné výchozí podmínky (např. fiskální a měnová disciplína, vnitřní a vnější zadlužení aj.). Strukturálním faktorem působícím na pokles HDP se rozumí např. rušení neefektivních výrobních dotací, ústup od automatického přidělování výrobních úvěrů, nastartování privatizace, obchodní a cenová liberalizace a reforma právního systému⁹.

Po roce 1989 došlo i na Slovensku k hlubokému hospodářskému poklesu. HDP v letech 1990 – 1993 klesl o téměř 25 %. V roce 1994 nastalo oživení ekonomiky (slovenský HDP poprvé rostl – ale první zemí, která dosáhla růstu reálného HDP, bylo v r.1992 Polsko) a v letech 1995 - 1997 SR dosahovala jednoho z nejvyšších temp růstu v regionu.¹⁰ Růst reálného HDP je znázorněn na následujícím grafu.



Graf 1: Růst reálného HDP na Slovensku [%]

Zdroj: Euroekonom.cz, *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2007, [cit. 2007-03-04] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>

Hospodářský růst byl založen na zvyšování vývozu, ale od druhé třetiny roku 1996 došlo ke zvratu a HDP rostl na základě domácí poptávky. Poptávka se stimulovala expanzí veřejných výdajů, realizací rozsáhlých veřejných infrastrukturních investic, deficitním

⁹ Tomšík V. Proces ekonomické transformace v zemích střední a východní Evropy, 1. část, Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999, s. 39-40

¹⁰ Košnár, J. *Slovenská ekonomika na ceste do EÚ* [online]. aktualizováno 2000-10-05 [cit. 2006-11-25] Dostupné z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=160>>

hospodařením v zájmu tzv. rozvojových impulzů, přičemž se spoléhalo na velké, selektivně podporované podniky, tzv. vlajkové lodě průmyslu. Nabídková stránka ekonomiky však ještě nebyla dostatečně adaptovaná a pružná. Tlak na růst domácí poptávky tak vedl ke stavu, kdy ekonomika měla tendenci používat víc zdrojů, než jich mohla sama vytvořit. Vnější odrazem tohoto jevu byla převaha dovozu zboží a služeb nad jejich vývozem – tedy zhoršení bilance zahraničního obchodu.¹¹ Tempo tohoto růstu se zpomalilo, protože neprobíhaly potřebné strukturální reformy, adaptace podniků stagnovala a nerostla konkurenční schopnost. Mírný pokles růstu HDP v roce 1998 byl způsoben vyšší restrikcí v hospodářské politice státu především za účelem zmírnění vnější hospodářské nerovnováhy. Přesto v roce 1998 objem vytvořeného HDP poprvé překročil předtransformační úroveň roku 1989 – viz tabulka 1 - Index HDP [1989 = 100].

Tabulka 1: Index HDP [1989=100]

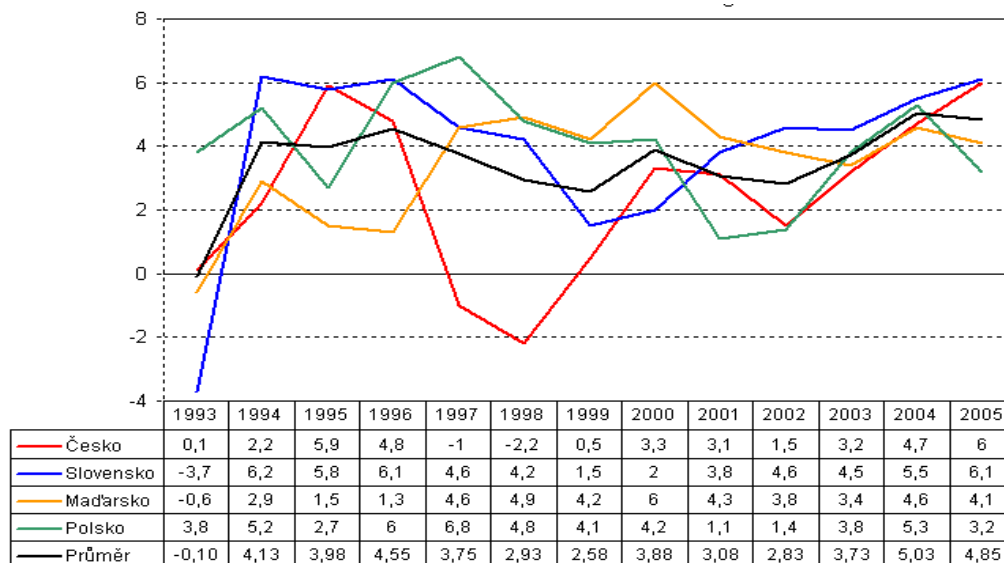
	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
Index HDP(1989=100)	79,4	83,5	88,9	94,1	99,4	103,4	104,7	107,0	110,5	115,4

Zdroj: Kolektiv autorů. *Ekonomické a sociální súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*, 1. vyd., Bratislava, Slovenská Akadémia vied – ústav slovenskej a svetovej ekonomiky, 2003

V roce 2000 tvoří ekonomika SR asi jen 0,6 % ekonomiky tehdejších zemí EU a HDP na jednoho obyvatele v SR dosahuje zhruba jen 41 % průměru EU.¹² Příznivý vývoj slovenské ekonomiky v roce 2002 vyústující – v porovnání s členskými státy EU, ale i se sousedními kandidátskými zeměmi – do relativně rychlého hospodářského růstu (mezi středoevropskými zeměmi nejvyšší – viz obrázek 2 – Růst reálného HDP v zemích Visegrádu v %), se v plné míře projevil na zlepšující se pozici Slovenska v konvergenčním procesu.

¹¹ Morvay, K. a kol. *Transformácia ekonomiky: Skúsenosti Slovenska*, 1. vyd., Bratislava, Ústav Slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 2005, s. 57 – 58

¹² Košnár, J. *Slovenská ekonomika na ceste do EÚ* [online]. aktualizováno 2000-10-05 [cit. 2006-11-25] Dostupné z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=160>>



Graf 2: Růst reálného HDP v zemích Visegrádu [%]

Zdroj: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2007 [cit. 2007-03-04]
Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>

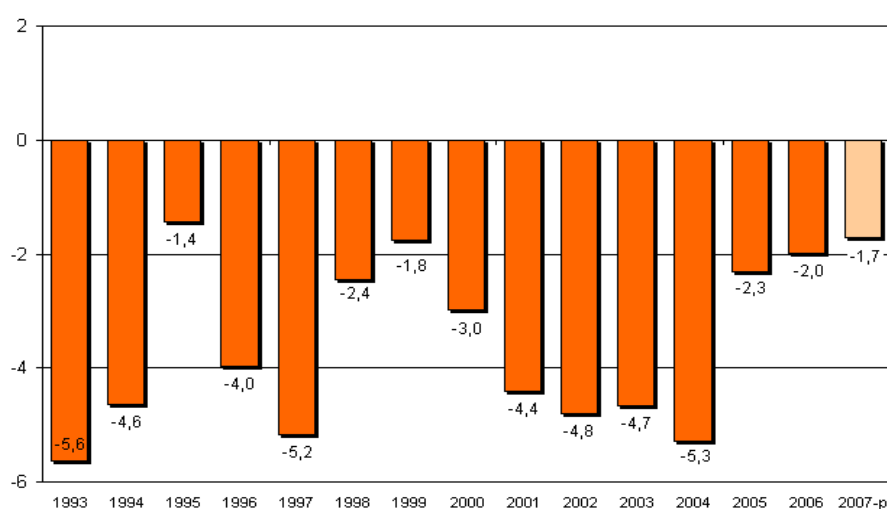
Tempo hospodářského růstu se v SR v roce 2002 zrychlilo navzdory nepříznivému stavu konjunktury ve světovém hospodářství a hlavně v členských státech EU. Byl to výsledek působení více faktorů. Mezi nimi hlavně zlepšující se konkurenční schopnost založená i na nízkých mzdových nákladech, restrukturalizace bankovního sektoru i podniků uskutečněná v letech 1999 – 2001 (projevující se jak ve zlepšení finanční situace podniků tak i v posílení sektoru živnostníků), měnová politika zaměřená na udržení proexportního kurzu Sk a snižování úrokových sazeb, růst investičních aktivit v hlavních exportních odvětví v letech 2000 – 2002, teritoriální diverzifikace vývozu, ale také uvolněná rozpočtová disciplína ve volebním roce 2002, která vyvolala výrazný růst spotřeby, jež potom táhla celé hospodářství.¹³

V roce 2003 pokračovala slovenská ekonomika v pozitivním růstu s více než 4 % nárůstem HDP. Slovensko se tak stalo nejrychleji rostoucí ekonomikou ve střední Evropě a 5. z budoucí EU 25. Za tento úspěch vděčí hlavně exportu, zatímco soukromá spotřeba především v důsledku administrativního zvyšování cen klesala.

¹³ Kolektiv autorů. *Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*, 1. vyd., Bratislava, Slovenská Akadémia vied – ústav slovenskej a svetovej ekonomiky, 2003, s. 159

1.2.1 Schodek státního rozpočtu v % HDP

Členství v Evropské měnové unii (EMU) bude logickým pokračováním a vyústěním členství SR v EU. Dosažení členství v EMU přirozeně předpokládá realizaci takové hospodářské strategie, která bude směřovat ke splnění maastrichtských kritérií. Nejnáročnější úlohou konvergenčního procesu bude (podobně jako ve většině členských státech EU před vznikem měnové unie) plnění fiskálních kritérií (tj. stanoveného deficitu státního rozpočtu a státního dluhu). Kritérium veřejného deficitu říká, že poměr plánovaného nebo skutečného schodku veřejných financí k hrubému domácímu produktu v tržních cenách nepřekročí 3 %.



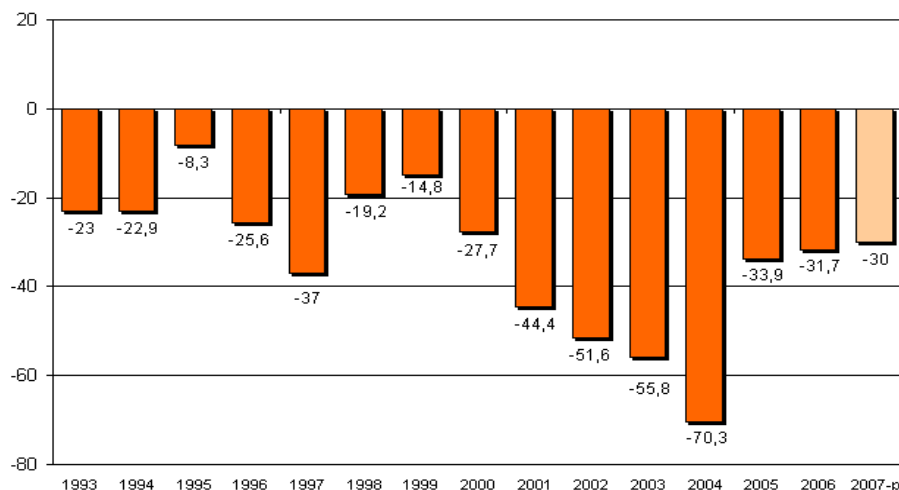
Graf 3: Schodek státního rozpočtu Slovenska [% HDP]

Zdroj: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2007 [cit. 2007-03-04]
Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>

Složítost při hodnocení podílu deficitu státního rozpočtu na HDP vyplývá především z toho, že v minulých letech měli na „fiskální procesy“ dominantní vliv rozsáhlé mimořádné (příležitostné) výdaje a příjmy.¹⁴ K nejdůležitějším rozpočtovým položkám tohoto druhu patřily příjmy z privatizace, vyplácení privatizačních dluhopisů, náklady na restrukturalizaci průmyslu a bank, platby za vládní záruky a transfery do státních fondů.

Velikost schodku státního rozpočtu za roky 1993 – 2006 v mld. Sk ukazuje graf 4.

¹⁴ Kolektiv autorů. *Ekonomické a sociální súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*, 1. vyd., Bratislava, Slovenská Akadémia vied – ústav slovenskej a svetovej ekonomiky, 2003, s. 105 - 106



Graf 4: Schodek státního rozpočtu Slovenska [mld. Sk]

Zdroj: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2007 [cit. 2007-03-04]
 Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>

1.2.2 Podíl státního dluhu na HDP

Jediné maastrichtské kritérium, které SR zatím plní je podíl státního (veřejného) dluhu na HDP (- toto kritérium říká, že poměr veřejného vládního dluhu v tržních cenách k HDP nepřekročí 60 %). Je pravda, že velkou zásluhu na tom má velmi nízká úroveň státního dluhu před začátkem transformace.¹⁵ Situace se však poměrně rychle zhoršuje. Podíl hrubého veřejného dluhu na HDP se zvýšil z 32 % v roce 1999 na 43 % koncem roku 2001. V roce 2002 se tempo narůstání schodku státního rozpočtu i schodku veřejných financí při relaci k dosaženému tempu růstu HDP projevilo v narůstání poměru státního dluhu k HDP. Zhoršování situace ve veřejných financích tak posiluje nevyhnutelnost pokračování v započatých strukturálních reformách, které zavedla vláda Mikuláše Dzurindy.

1.3 Inflace

V transformujících se ekonomikách není inflace ovlivněna pouze standardními vlivy jako jsou expanzivnost fiskální a monetární politiky, míra zdanění nebo růst mezd, ale výrazně zde působí i náprava přetrvávající deformace cen – zejména cen energií a bydlení. V žádné transformující se ekonomice tyto ceny nejsou cenami tržními. Ve většině zemí je výroba a distribuce energie zajišťována velkými, většinou státními podniky, které se těší monopolnímu postavení a často i vysokým dotacím či daňovým úlevám. Pro zvýšení efektivnosti,

¹⁵ Tamtéž, s. 107

konkurenční schopnosti a omezení korupce v tomto sektoru je východiskem pokračování v privatizaci a restrukturalizaci tohoto odvětví¹⁶.

V některých zemích bylo brzké a rychlé nastartování reforem vykoupeno vysokou mírou růstu cen. V počátcích transformace to bylo zapříčiněno cenovou liberalizací. Později se díky restriktivní hospodářské politice dařilo míru inflace snižovat. V druhé polovině 90. let je patrné zmírnění tlaku na růst spotřebitelských cen.

Vývoj inflace na Slovensku vykazuje značnou kolísavost. Po cenové explozi v prvních letech transformace (především 1991 a 1993) se průměrná míra inflace až do roku 1996 snižovala, potom se však trend obrátil a index spotřebitelských cen (HICP) se znovu začal vzdalovat od referenční („maastrichtské“) hodnoty - viz tabulka 2.¹⁷

Tabulka 2: Růst spotřebitelských cen v letech 1993 – 2003 [%]

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Slovensko	23,2	13,4	9,9	5,8	6,1	6,7	10,6	12,0	7,1	3,3	8,2
Referenční hodnota EU	3,1	3,1	2,7	2,5	2,7	2,2	2,1	2,3 ¹	2,5 ¹	2,2 ¹	2,1 ²

¹ HICP celé Eurozóny

² leden 2003

Zdroj dat: Kolektiv autorů. *Ekonomické a sociálně súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*, 1. vyd., Bratislava, Slovenská Akadémia vied – ústav slovenskej a svetovej ekonomiky, 2003, s.104

Rozdíl mezi růstem spotřebitelských cen v SR a referenční hodnotou EU se začal znovu vzdalovat v letech 1997 – 2000. Index spotřebitelských cen se v roce 2002 zvýšil o 3,3 %, což oproti r. 2001 představovalo velmi výrazné snížení inflace (ze 7,1 %). V r. 2003 však došlo ke značnému zrychlení nárůstu spotřebitelských cen, a to dokonce nad úroveň r. 2001 (8,2 %). Jedná se především o důsledek radikálních kroků, které současná vláda (M. Dzurindy) provedla, především radikální liberalizace dosud regulovaných cen a odstranění snížené sazby DPH. Snížení míry inflace ve volebním roce 2002 je tedy snadno vysvětlitelné – aby si Dzurindova vláda před volbami tolik nepohoršila, přestala na krátkou chvíli deregulovat. Po volbách se opět deregulovat začalo a inflace se vrátila zpět (– ukázkový politický cyklus v praxi).

¹⁶ Tomšík V. Proces ekonomické transformace v zemích střední a východní Evropy, 1. část, Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999, s. 49-51

¹⁷ Kolektiv autorů. *Ekonomické a sociálně súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*, 1. vyd., Bratislava, Slovenská Akadémia vied – ústav slovenskej a svetovej ekonomiky, 2003, s. 104

Je třeba vzít do úvahy, že slovenská inflace je už dávno spíše funkcí úpravy regulovaných cen, nepřímých daní a vývoje cen strategických surovin na světovém trhu – zvláště ceny ropy – než měnové politiky NBS.¹⁸

1.4 Vývoj zahraničního obchodu

Jednou z největších transformačních změn byl vývoj zahraničního obchodu a celkové platební bilance. Rozpad RVHP, přechod na světové ceny a placení ve volně směnitelných měnách znamenaly nejen teritoriální přeorientaci zahraničního obchodu, ale i významnou změnu jeho komoditní struktury.

Na podporu zahraničního obchodu podepsaly ČSFR, Maďarsko a Polsko v březnu 1992 *Dohodu o přidružení s Evropským společenstvím*. Na podporu vzájemného obchodu podepsaly uvedené země (nyní již s ČR a SR) v roce 1993 *Dohodu o volném obchodu* (CEFTA), ke které se později připojilo Slovinsko a Rumunsko. K největším problémům vývoje běžného účtu platební bilance v ČR, Maďarsku a Polsku patřil poměr deficitu běžného účtu na HDP, který dosahoval kolem 8 %. Vysoký nárůst deficitu BÚ mělo i Slovensko (např. -11,1 % v roce 1996)¹⁹.

Pokud bychom vycházeli z údajů o vzájemném obchodě a jeho podíle na HDP uvnitř EU a o teritoriální struktuře slovenského zahraničního obchodu (vývoz do EU a dovoz z EU - tento ukazatel podstatně ovlivňuje stupeň synchronizace ekonomických cyklů, na které je závislá úspěšnost jednotné měnové politiky ECB a tím i fungování měnové unie), dospěli bychom k zajímavému závěru, že totiž na základě tohoto ukazatele by Slovensko do Eurozóny patřilo dokonce víc než někteří tehdejší členové EU, včetně některých členů Evropské měnové unie. (Vývoz do Eurozóny o velikosti jedné čtvrtiny až třetiny HDP v případě Maďarska, Slovenska, České republiky, Slovinska a Estonska svědčí o velmi silných obchodních vazbách na tuto měnovou oblast, zatímco například ve Švédsku, Dánsku a ve Velké Británii se tento podíl pohybuje jen okolo jedné desetiny.)

Teritoriální přeorientace transformujících se zemí na náročnější trhy přinesla pokles vývozu technicky náročnějších výrobků, u nichž bylo zaostávání těchto zemí za vyspělým světem relativně nejcitelnější. Nicméně jejich dovozy se téměř nezměnily, což lze vysvětlit tím, že transformující se ekonomiky potřebovaly nové stroje a zařízení na obnovu a rozvoj své

¹⁸ Tamtéž, s. 105

¹⁹ Tomšík V. Proces ekonomické transformace v zemích střední a východní Evropy, 1. část, Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999, s. 67-70

produkce. Na Slovensku v druhé polovině 90. let vzrostl podíl vývozu strojů, dopravních prostředků, zemědělského a potravinářského zboží, stagnoval vývoz hotových výrobků, surovin a paliv, zmenšil se vývoz chemikálií a průmyslového zboží.

Slovensko představuje malou, vysoce otevřenou ekonomiku s relativně malým rozsahem vnitřního trhu, u níž se průměrný podíl vývozu a dovozu výrobků a služeb na HDP zvýšil z 61 % v roce 1993 na 63 % v roce 2000 a na téměř 70 % v roce 2001. Více otevřenou ekonomiku ze zemí, se kterými se vedly přístupové rozhovory, mají pouze Estonsko a Malta, které patří k nejmenším kandidátským zemím. O významu obchodních svazků SR s EU svědčí skutečnost, že v roce 2002 až 60,5 % slovenského vývozu směřovalo do EU 15 (dalších 28,3 % do zemí CEFTA, tedy do budoucích členských států EU). Na dovozu Slovenska se EU podílela 50,3 %, přičemž podíl zemí CEFTA představoval 23 %.²⁰

Z uvedených údajů vyplývá, že Slovensko je svými obchodními vazbami pevně spjato s Evropskou unií, která pro něj představuje přirozené ekonomické prostředí.

Kumulativní salda obchodní bilance Slovenska v jednotlivých letech ukazuje tabulka 3. Z ní je patrné, že kromě roku 1994 končil zahraniční obchod schodkem.

Tabulka 3: Saldo obchodní bilance Slovenska [mil. Sk]

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Saldo obchodní bilance	-27 309	+2 564	-5 695	-70 260	-69 956	-82 929	-45 244	-41 772	-102 746	-95 957	-24 364	-46 955

Zdroj dat: Národní banka Slovenska. *Štatistika* [online]. c2007 [cit.2007-03-15] Dostupné z WWW: <<http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/statistika-platobnej-bilance>>

Hospodářský růst se v letech 1996 až 1998 financoval převážně z krátkodobých zahraničních zdrojů, v důsledku toho výrazně vzrostla zahraniční zadluženost. V roce 1997 byl ukazatel vývoje běžného účtu platební bilance v deficitu 4% HDP. NBS s cílem snížit domácí poptávku na tuto situaci reagovala nastolením restriktivní monetární politiky. Výsledkem bylo zvýšení úrokových sazeb a zdražení kapitálových zdrojů na financování investic a fiskální expanze. Problém nerovnováhy byl na Slovensku o to citelnější, že tam proudilo poměrně málo přímých zahraničních investic (v roce 1997 to bylo v porovnání s ostatními zeměmi

²⁰ Kolektiv autorů. *Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*, 1. vyd., Bratislava, Slovenská Akadémia vied – ústav slovenskej a svetovej ekonomiky, 2003, s. 109

východní Evropy nejméně), což stačilo pokrýt jen zhruba 10% schodku běžného účtu platební bilance²¹.

Snižování schodku v letech 1999 a 2000 bylo vystřídáno opětovným nárůstem v letech 2001 a 2002. Relativně rychlý růst spotřeby domácností s téměř stejně rychlým tempem růstu spotřeby veřejné správy způsobily, že se v roce 2002 opakovaně vytvářel vysoký schodek obchodní bilance a běžného účtu. Záporná bilance dosáhla v roce 2002 8,2 % HDP, v r. 2003 došlo k bezprecedentnímu snížení míry tohoto deficitu. V květnu roku 2003 se dostal zahraniční obchod (poprvé za posledních několik let) do přebytku. Zlom to byl skutečně převratný. V minulých letech zaznamenávalo totiž Slovensko pravidelně každý měsíc jen a jen samá salda zahraničního obchodu. Květnový přebytek pak zopakoval náš soused ještě v červnu a dokonce i v srpnu. To výrazně pomohlo snížit dosavadní deficit účtu platební bilance Slovenska na pouhých -9,7 mld. za leden - červen 2003 z vysokých -41,6 mld. za leden - červen 2002. Hlavní podíl na takto vylepšené obchodní bilanci mají slovenští exportéři. V květnu se například zvýšil vývoz o vysokých 31,9 % při růstu dovozu o 5,9 %. V srpnu se zvedl objem exportu o 25,0 % a objem importu o 13,8 %. A to i navzdory trvajícím stagnaci v celé EU a neustále posilujícímu kurzu slovenské koruny.²²

Od roku 2004 však schodek na účtu obchodní bilance opět narůstá: v r. 2005 -76 001 mil. Sk a v r. 2006 dosahoval -91 627 mil. Sk.

1.5 Stabilita výměnného kurzu

Maastrichtské kritérium stability výměnného kurzu je podmíněno účastí dané měny v ERM II a udržení jejího kurzu v rámci stanoveného pásma po dobu dvou let. Kurz slovenské koruny byl dlouho poměrně stabilní. Tato stabilita se udržovala uměle a byla jednou z příčin nepříznivého vývoje platební bilance (1996 – 1998) a značného poklesu devizových rezerv (1997 – 1998). Po změně z fixního na plavající kurz (řízený floating) v roce 1998 se kurz SKK k EUR relativně stabilizoval. V roce 1999 slovenská koruna oslabila vůči své referenční měně EURO na nejnižší úroveň. V květnu tohoto roku vláda schválila balíček opatření, mezi které patřilo zvýšení několika nepřímých daní, zvýšení administrativně určovaných cen a zavedení dovozní přírážky. Zároveň se vláda zavázala uskutečňovat úspornou fiskální politiku

²¹ Tomšík V. Proces ekonomické transformace v zemích střední a východní Evropy, 1. část, Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999, s. 71

²² Zemánek, J. *Hospodářství staré Evropy čeká na příchod nového krále. Šanci usednout na pomyslný trůn má Slovensko!* [online]. aktualizováno 2003-10-13 [cit. 2007-02-14] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-slovensko2>>

a od roku 2000 snížila přímé daňové zatížení právnických a fyzických osob. Okamžitou reakcí na tento balíček opatření byla stabilizace výměnného kurzu slovenské koruny. Zhruba od poloviny roku 2000 se kurz SKK/EUR pohybuje ve stanoveném pásmu. V květnu 2003 kurz USD/SKK klesl pod 36,0 a kurz EUR/SKK se přiblížil hranici 41,0. Výměnný kurz slovenské koruny se i v dalších letech vyvíjí pozitivně.²³

1.6 Nezaměstnanost

V nezaměstnanosti spočívá nejtěživější problém Slovenska. Řešení tohoto problému komplikují velké regionální rozdíly, které panují mezi bratislavským regionem a východním Slovenskem. Trh práce v SR se také vyznačuje značnou nepružností a mobilita pracovní síly je malá.

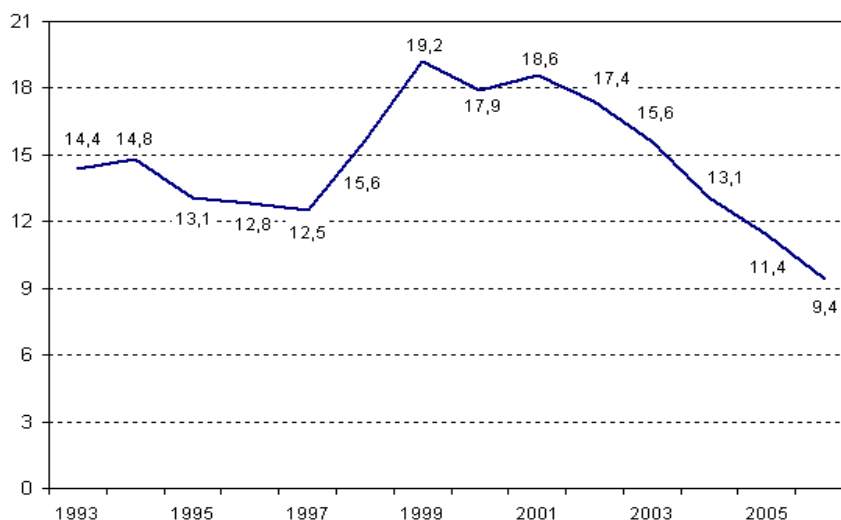
V procesu vytváření trhu práce po roce 1989 se nezaměstnanost jako nový jev objevila v roce 1990. Míra nezaměstnanosti v r. 1990 představovala v průměru 0,6 %, v r. 1991 6,6 %, v r. 1992 11,4 %, v r. 1993 12,7 % (V některých okresech míra nezaměstnanosti dosahovala 20 %) a v roce 1994 14,4 %. Průměrně jsou nejdéle evidovaní nezaměstnaní na východním a středním Slovensku. V období 1990 - 1996 došlo navzdory poklesu celkové zaměstnanosti k výraznému růstu zaměstnanosti v soukromém sektoru a v sektoru služeb. Tento sektor se tedy stal významným tvůrcem nových pracovních míst v ekonomice. Naopak výrazně poklesla zaměstnanost v sektoru zemědělství. A to nejen v SR, ale i např. v ČR, Maďarsku a Slovinsku - o 50-70 %. Na celkové zaměstnanosti se zde podílí 6-10 % (zatímco třeba v Rumunsku dosahoval 36 %, v Bulharsku a Polsku 24-27 %).

Dlouhodobě nepříznivý stav na trhu práce vytváří stále vyšší nároky na kompenzaci sociální situace prostřednictvím prostředků ze státního rozpočtu. Průměrná doba evidence v roce 1994 byla 374 dní a 45,2 % uchazečů o zaměstnání bylo evidováno déle než rok. V porovnání s rokem 1993 vzrostl počet nezaměstnaných v r. 1994 o 23 % a množství finančních prostředků, které jim bylo vyplaceno vzrostlo o 64 %.²⁴

Vysoká úroveň nezaměstnanosti pohybující se ve dvojciferných číslech se však na Slovensku vyskytovala po celou dobu transformace ekonomiky, jak ukazuje následující graf:

²³ Kolektiv autorů. *Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*, 1. vyd., Bratislava, Slovenská Akadémia vied – ústav slovenskej a svetovej ekonomiky, 2003, s. 108

²⁴ Krausová, A. *Zmena hospodárskeho systému: Sociálne podmienky transformácie na Slovensku*, Praha, Nadácia Konrada Adenauera, 1996, s. 38 – 39



Graf 5: Nezaměstnanost na Slovensku ke konci roku [%]

Zdroj: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2007 [cit. 2007-04-03]
Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>

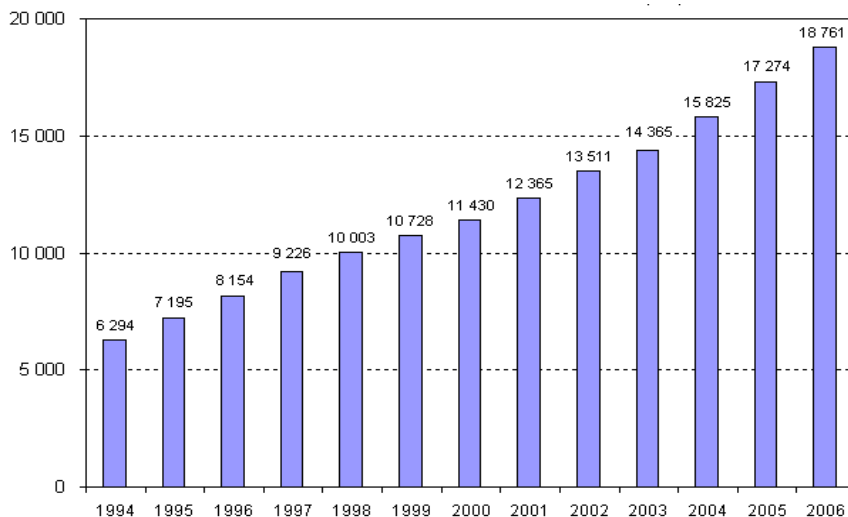
Nejhorší situace byla v letech 1999 – 2001, kdy se průměrná míra nezaměstnanosti blížila 20 %. Ovšem následně začala nezaměstnanost klesat – Slovensko se tak zřejmě začíná zbavovat pověsti země s jednou z nejvyšších nezaměstnaností v Evropě. Za takto razantním poklesem nezaměstnanosti stojí rychlejší tvorba nových pracovních míst díky vyššímu růstu HDP, přísnější politika úřadů práce a razantní omezení ve vyplácení sociálních dávek, ale také nová přepočítávací statistická metoda.

1.7 Vývoj mzdy

Průměrná nominální mzda v roce 1989 představovala 3 089 Sk a v r. 1994 6 294 Sk. Celkové zvýšení je tedy + 105 %. Avšak v důsledku růstu cen se životní náklady od roku 1989 zvýšily až o + 167 %. Došlo tedy ke snížení reálné mzdy, která tak v roce 1994 představovala pouze 77 % z hodnoty mzdy v roce 1989.²⁵

Na následujících obrázcích můžete porovnat růst nominální a reálné mzdy na Slovensku v letech 1994 – 2006. Je z nich patrné, že ačkoli průměrná nominální měsíční hrubá mzda na Slovensku každým rokem roste (ze 6 294 Sk v roce 1994 na 14 365 Sk v r. 2003 a 18 761 Sk v r. 2006), tak její roční přírůstky mají spíše klesající charakter (ze 17 % v r. 1994 na 6,5 % v r. 2000).

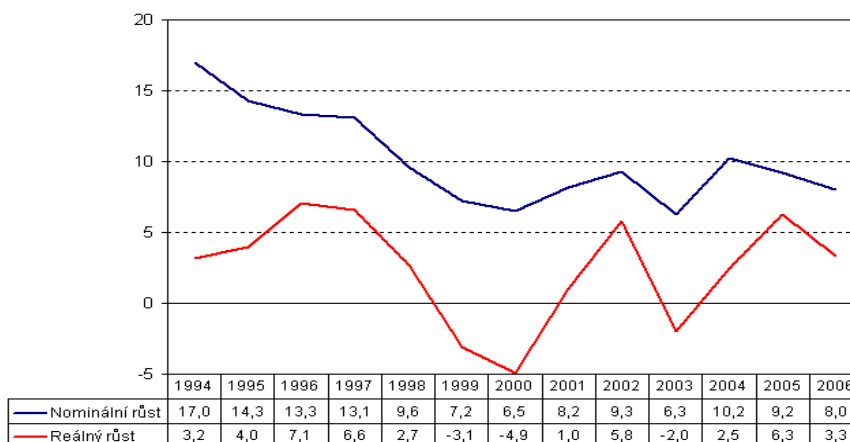
²⁵ Krausová, A. Zmena hospodárskeho systému: Sociálne podmienky transformácie na Slovensku, Praha, Nadácia Konrada Adenauera, 1996, s. 41



Graf 6: Průměrná měsíční hrubá mzda na Slovensku [SKK]

Zdroj: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2007 [cit. 2007-04-04]
 Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>

Co se týká reálného růstu mzdy na Slovensku, je situace horší. Nejvyšší růst byl zaznamenán v letech 1996 – 7,1 %, 1997 – 6,6 %, 2002 – 5,8 % a 2005 – 6,3 %. V ostatních letech byly procentní přírůstky mnohem menší a několikrát dokonce záporné.



Graf 7: Reálný a nominální růst průměrné mzdy na Slovensku [%]

Zdroj: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2007 [cit. 2007-04-04]
 Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>

2 PROCES TRANSFORMACE EKONOMIKY SR (POROVNÁNÍ S ČR)

Hned na začátku je nutné říci, že transformace bývalých centrálně plánovaných ekonomik na ekonomiky tržní s demokratickým uspořádáním společnosti a soukromým vlastnictvím představovala bezprecedentní proces (neexistuje žádný teoretický model optimální transformace), který zahrnuje nejen změnu hospodářského, politického a institucionálního uspořádání, ale i změnu velké části zažitých společenských vzorců chování. Transformace ekonomického systému je jedním z nejsložitějších ekonomických úkolů, a to hlavně proto, že ani podnikatelský sektor, ani politici se nemohli na tyto převratné historické změny připravit.²⁶ Nutné podmínky úspěchu každé transformující se země představují kontinuita a konzistence hospodářské politiky v součinnosti s adekvátní reformní strategií a nevyhnutelnou podporou obyvatelstva.

Proces vytváření společenského konsensu v období transformace je velmi složitý a při jeho tvorbě dochází k vzájemnému ovlivňování ekonomické a politické situace. Ve všech středoevropských zemích lze v politickém vývoji pozorovat nejdříve posun voličů doprava a vládu pravicových politických stran. Transformace ekonomiky ale přináší na počátku procesu negativní jevy v podobě poklesu hrubého domácího důchodu, poklesu reálných příjmů obyvatelstva a omezení sociálních výhod. Tyto ekonomické důsledky obyvatelstvo těžce neslo, takže opět rostl vliv levicových stran.

Při přechodu od totalitních socialistických společností k demokratickým hrají významnou roli integrační procesy těchto nových demokracií mezi sebou, ale i snaha vyspělých států o pomoc těmto zemím se začleněním do západních a transatlantických struktur. Při politické spolupráci mezi novými demokraciemi sehrála svou roli v koordinaci zahraničních politik Visegrádská dohoda. Další významným krokem – zejména v oblasti vnějších hospodářských vztahů – byl vznik Středoevropské zóny volného obchodu CEFTA²⁷.

Obecně lze říci, že hlavním cílem fiskální politiky v období transformace bylo udržet vyrovnanost veřejných rozpočtů a nepodněcovat tak inflaci, dále pak snížení podílů veřejných

²⁶ Groh, K. *Transformace české ekonomiky* [online].c2001-2006, aktualizováno 2006-03-06 [cit. 4.1.2007] Dostupné z WWW: <<http://ireferaty.zpravy.cz/339/1668/Transformace-ceske-ekonomiky>>

²⁷ Tato dohoda byla uzavřena mezi ČR, SR, Polskem a Maďarskem 21. prosince 1993. Jejím smyslem je vytvoření širšího prostoru pro vzájemnou obchodní spolupráci a pro postupné odstraňování a snižování celních bariér. Slovinsko k ní přistoupilo v r. 1996, Rumunsko v r. 1997 a Bulharsko v r. 1998. Všechny tyto státy z ní vystoupili při své vstupu do EU. Vsoučasnosti má 8 jiných členů.

výdajů na HDP, což mělo omezit přerozdělování produktu. Ovšem již na začátku 90. let se ve většině transformujících zemích objevily problémy s vysokým záporným saldem veřejných rozpočtů. Kontrola deficitu státního rozpočtu v transformujících se zemích vyžadovala zavedení nové daňové soustavy. Země ve snaze posílit příjmy z nepřímých daní zavedly nově daň z přidané hodnoty (DPH). (Úspěšný přechod na novou daňovou soustavu byl také jedou z příčin menších problémů s deficitem v ČR - další příčinou byla restriktivní fiskální politika, odvody příjmů Fondu národního majetku do státního rozpočtu a každoroční rozpouštění přebytku státního rozpočtu v novém roce). Na počátku transformačního období byla monetární politika z důvodu stlačování inflace restriktivní. Od roku 1994 se pak s ohledem na vývoj běžných a kapitálových účtů obchodní bilance stalo jedním z hlavních cílů i udržení vnější rovnováhy. Měnová politika také používala vysokých úrokových sazeb ke zvýšení růstu domácích úspor. Nicméně monetární politika byla limitována málo vyvinutým kapitálovým a bankovním trhem. Transformace umožnila vznik dvoustupňového bankovního systému (centrální a komerční banky). Vytváření velkého počtu nových bank bez dlouhodobých kvalitních zkušeností nicméně přineslo i negativní jev – velký počet špatně zajištěných nově poskytnutých úvěrů, které se později ukázaly jako nedobytné. Tím došlo k ohrožení bankovní a následně celé měnové stability. Nedobytné úvěry vedly i ke špatně kontrolovatelnému růstu měnové zásoby, a tím k měnové expanzi²⁸.

Do ekonomické transformace vstupovalo Československo jako středně vyspělá průmyslová země. Na rozdíl od jiných zemí se bývalé Československo na konci 80. let nepotýkalo s vysokou zahraniční zadlužeností²⁹ a výše československého státního dluhu byla relativně malá: v roce 1989 představoval dluh vlády z kumulovaných rozpočtových sald asi 0,7 % HDP, což je prakticky zanedbatelné, a jeho relativní výše v poměru k HDP zůstala jednou z nejnižších v Evropě, což v případě již samostatné ČR ostatně platí dodnes – například v roce 2001 představoval státní dluh ČR zhruba 17 % HDP.³⁰

Česká část federace na tom byla díky svému historicky založenému ekonomickému předstihu o poznání lépe než Slovensko. Vyšší ekonomickou úroveň, vysokou kvalifikační a

²⁸ Tomšík V. Proces ekonomické transformace v zemích střední a východní Evropy, 1. část, Vysoká škola ekonomická v Praze, 1999, s. 59-61

²⁹ Zahraniční dluh Československa činil v roce 1990 16,5 % v podílu na HDP. V Maďarsku ve stejné době dluh činil 62,2 % HDP, v Polsku dokonce 70 % HDP.

³⁰ Polášek, D. *Ekonomická transformace České republiky v 90. letech* [online]. aktualizováno 2004-06-09 [cit. 2006-11-23] Dostupné z WWW: <<http://www.konjunktura.cz/tisk.php3?id=1797&rub=499&s=>>

vzdělanostní úroveň obyvatelstva a jeho značnou adaptabilitu, což představovalo dlouhodobě působící "komparativní výhodu", dále velmi nízkou inflaci a vysoké domácí úspory. Navzdory relativně výhodným startovacím podmínkám však ČR v 90. letech zaostala, pokud jde o tempo hospodářského růstu, za ostatními transformujícími se ekonomikami - jedním z vysvětlení pomalejšího hospodářského růstu jsou právě příznivější výchozí podmínky. Na druhé straně byl v České republice ve skutečnosti nejmenší kumulovaný pokles HDP v průběhu transformace ze všech středoevropských transformujících se ekonomik – české podniky byly schopny urychleně nahradit ztráty východních trhů přeměrováním vývozu na západní trhy a toto poměrně rozsáhlé přeměrování vývozu zabránilo ještě většímu propadu produkce.

Československý transformační proces je založen na následujících zásadách: rychlá a masivní privatizace, cenová liberalizace (k uvolnění většiny cen došlo již k 1. 1. 1991 – ale již nenásledovala adekvátní valorizace mezd a důchodů, aby nedošlo k inflační spirále), liberalizace vnějších ekonomických vztahů, obnovení a udržení makroekonomické rovnováhy.³¹

Privatizační proces patří mezi hlavní priority ve všech transformujících se ekonomikách – hromadný přesun vlastnických práv z rukou státu do soukromých rukou je pro vznik tržní ekonomiky zcela nezbytný. V Československu bylo cílem vlády privatizovat co možná nejvíce a co možná nejrychleji – aby tehdy státní podniky nebyly privatizovány divoce svým managementem a aby se do nich nemuseli nalévat státní prostředky na úhradu jejich ztrát.³² Velkou překážkou rychlé privatizace byl nedostatek kapitálu. Domácí kapitál je nedostatečný, a nešlo očekávat, že zahraniční kapitál by přicházel v množství potřebném pro rychlost privatizace. Z tohoto důvodu pro tzv. velkou privatizaci byla kromě standardních metod privatizace (jako je například přímý prodej zahraničním investorům, veřejná dražba a aukce) v Československu zvolena originální, tzv. kupónová privatizace (premiér Klaus). V letech 1991 – 1995 proběhly dvě vlny kupónové privatizace.³³ První vlna proběhla za existence ČSFR jako jednotný proces. Druhá vlna proběhla již pouze v ČR v roce 1994. Kupónová privatizace způsobila, že v ČR bylo šest milionů akcionářů, a i když jejich počet poklesl, zůstane zřejmě dlouho státem s největším počtem akcionářů. Kupónová privatizace v ČR

³¹ Groh, K. *Transformace české ekonomiky* [online]. c2001-2006, aktualizováno 2006-03-06 [cit. 2007-01-04] Dostupné z WWW: <<http://ireferaty.zpravy.cz/339/1668/Transformace-ceske-ekonomiky>>

³² Jaklín, J. *Transformace ekonomiky - 15 let poté* [online]. aktualizováno 2005-04-04 [cit. 2007-03-16] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy/zj-transformace.html>>

³³ Viz poznámka pod čarou 31

výrazně napomohla vzniku kapitálového trhu, umožnila vznik RM-Systému (květen 1993, v dubnu vznikla Burza cenných papírů), zcela specifického systému obchodování s cennými papíry, který je přístupný každému akcionáři. V souvislosti s kuponovou privatizací v ČR se ale také často mluví o tzv. tunelování (převod prostředků z cizího či sdíleného vlastnictví do vlastního) – kdy vzhledem k roztržitosti vlastnické struktury dominantní akcionář vytuneluje podnik, aby se nemusel s ostatními dělit o zisk. A tak ČR sice unikla „státně-manažerskému“ tunelování (které ve velké míře proběhlo na Slovensku), ale už ne tomu „kupónovému“. Ale privatizace státních podniků se neuskutečnila jen formou kupónové privatizace, ale i tzv. malou privatizací (hlavně malé a střední podniky prodány formou veřejných aukcí) a restitucemi.

Důležitým determinujícím faktorem v celém procesu *transformace slovenské ekonomiky* a společnosti bylo víc než v ostatních zemích politické prostředí.

Vítězství Vladimíra Mečiara a jeho spojenců ve volbách v červnu 1989 znamenalo radikální změnu v koncepci transformační strategie na Slovensku. V důsledku strukturálních slabín slovenské ekonomiky totiž byly dopady transformace na slovenskou ekonomiku objektivně těžší než na českou, vláda nově vznikající SR se proto musela vypořádat s těžším břemenem. Ve státoprávních sporech se na zdůvodnění faktického ekonomického osamostatnění Slovenska v rozsáhlé míře využívaly argumenty odmítající radikální (Klausovu) ekonomickou reformu a zdůrazňující vlastní „slovenskou“ cestu transformace, která by „výrazněji respektovala slovenská specifika“. (V očích veřejnosti to ve významné míře zdiskreditovalo proces ekonomické transformace a vyvolalo neadekvátní iluze o průchodnějších a méně bolestivých řešeních celého procesu transformace v samostatné Slovenské republice. Tato očekávání se spojovala zejména s iluzorní představou o tom, že stát není jen redistributorem, ale i originálním pramenem rozdělovaných finančních zdrojů, a že tedy úroveň poskytovaných sociálních služeb závisí hlavně na ochotě státu přijmout příslušné sociální opatření a až následně i na objektivních faktorech.)³⁴

Reformní procesy se však v duchu „transformace na slovenský způsob“ upravily především v tom smyslu, že se zpomalily, případně zcela zastavily.

³⁴ Morvay, K., a kol. *Transformácia ekonomiky: Skúsenosti Slovenska*, 1. vyd., Bratislava, Ústav Slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 2005, s. 52 a násl.

Tvůrci hospodářské politiky na Slovensku označovali reformní cestu v letech 1990 – 1992 za příliš rychlou. Vláda V. Mečiara, která vzešla z parlamentních voleb v r. 1992, chtěla tempo hospodářské reformy zpomalit a to hlavně v oblasti privatizace. Zatímco v ČR v zásadě pokračoval privatizační proces podle předcházejících pravidel (hlavním těžištěm byla kupónová privatizace), v SR došlo k jeho revizi a po rozdělení ČSFR k výrazně odlišnému vývoji. V září 1992 vláda SR schválila novou koncepci privatizace, která byla do značné míry založená na popření stávajícího vývoje. Kupónová privatizace se považovala jen za marginální, větší důraz byl kladen na standardní metody, zvýšili se pravomoci rezortních ministerstev a odborů v procese privatizace.

Druhá vlna privatizace začala v září 1993. V roce 1993 se privatizační proces zpomalil – zprivatizovali se jen 2 % z celkového majetku určenému k privatizaci. V koncepci byla jasně deklarována přednost standardních metod před nestandardními, posílení domácí podnikatelské vrstvy – a tím diskriminace zahraničních investorů. Tuto etapu lze nazvat etapou stagnace.

Rok 1994 na Slovensku, a to hlavně v měsíci únoru až do 14. března, byl opakem stagnace – bylo to období divoké privatizace. V tomto krátkém období vláda schválila 44 privatizačních projektů. Kritika, která byla vznesena ke konkrétním projektům jak na půdě parlamentu tak i v médiích, zůstala bez odezvy. Aktéři rozdávání majetku nebyli nijak postihnutí. Za povšimnutí stojí i skutečnost, že i přes vyslovení nedůvěry vládě V. Mečiara 11. března 1994 tato vláda schvalovala privatizační projekty ještě 14. března. Období od 16. března do listopadu 1994 je spojené s nástupem vlády J. Moravčíka³⁵ a její snahou o urychlení a zpřehlednění procesu privatizace a s přijetím rozhodnutí o přípravě druhé vlny kupónové privatizace. Na Slovensku se do ní zaregistrovalo 3 428 419 občanů, což byl 1,33-násobek oproti vlně první. To však nová Mečiarova vládní koalice (HZDS, SNS, ZRS³⁶) vzešlá z předčasných parlamentních voleb zrušila. Privatizace se přestala využívat jako jeden z pilířů efektivního přechodu na tržní hospodářství a stala se nástrojem upevňování moci politických špiček a starých struktur. Definitivní ukončení kupónové privatizace nastalo roku 1995, kdy byly přijaty zákony o jejím zrušení, a kdy ji nahradila tzv. dluhopisová metoda. Občanům tedy byly jako náhrada přislíbeny dluhopisy, jejich splatnost však byla již od počátku nejasná.

³⁵ Složená z představitelů DU – Demokratická unie, KDH – Křesťansko-demokratické hnutí, SDL – Strana demokratické levice

³⁶ HZDS – Hnutí za demokratické Slovensko, SNS – Slovenská národná strana, ZRS – Združenie robotníkov Slovenska (Sdružení dělníků Slovenska)

Zároveň došlo k ochromení kolektivního investování na Slovensku, které měla umožnit právě kupónová privatizace.³⁷

Privatizace probíhala přímým prodejem politickým stoupencům vládnoucí koalice (tento stav trval až do konce roku 1997, kdy docházelo k rozdávání majetku za velmi nízké, ba až symbolické ceny - vládní koalice „vyrobila“ anonymní vlastníky zavedením akcií na doručitele a umožnila tak nekontrolovatelné nakládání s majetkem státu), přičemž jejím prováděním nebyla pověřena vláda, ale Fond národního majetku SR, což bylo podle vyjádření Ústavního soudu v rozporu s platnou ústavou. Vláda předkládala a parlament přijal ne jeden zákon, který byl v rozporu s ústavou, tajná služba (SIS) fungovala bez parlamentní kontroly a elektronická média byla zcela podřízena vládní moci. Parlamentní konflikt mezi nejvýznamnějšími ústavními představiteli Slovenska, především pak mezi prezidentem a premiérem, mimořádně těžce poškodil jeho obraz v zahraničí.³⁸ S velkými obavami bylo sledováno zhoršení situace při dodržování práv občanů, zejména pak národnostních menšin.

Tyto praktiky představitelů EU a Spojených států označily za hlavní důvod, kvůli němuž stupeň demokracie na Slovensku neodpovídá úrovni potřebné ke vstupu Slovenska do NATO a do EU.

Snaha vlády prosadit tzv. slovenskou cestu transformace vedla k téměř úplnému zastavení reformních kroků v ekonomice, k odsouvání restrukturalizace bankovního sektoru a k vytváření podmínek, jež ztěžovaly příliv zahraničního kapitálu do slovenské ekonomiky.

Skutečnost, že Slovensko bylo vyloučeno z řad žhavých kandidátů integrace, lze zařadit mezi nejvýznamnější podněty, které po parlamentních volbách v roce 1998 přispěly k vytvoření vlády široké koalice Mikuláše Dzurindy. Podílely se na ní SDK, SDL', SMK a SOP³⁹. K posílení mezinárodního postavení této vlády nesmírně přispělo, že se na ní podílela i SMK, reprezentující zájmy maďarské menšiny.⁴⁰ Nová vláda M. Dzurindy vyhlásila obnovení důvěry zahraničí ve Slovensko, vedoucí ke vstupu do EU, za jednu ze svých priorit. Začaly se důsledně uplatňovat principy parlamentní demokracie, vytvářet podmínky pro smysluplnou činnost všech ústavních institucí, začala se prosazovat vláda práva a ctíla se zásada

³⁷ Valentovič, M., Reptová, O., a kol. *Od spoločného k súkromnému : 10 rokov privatizácie na Slovensku*, 1. vyd., Bratislava, Centrum pre ekonomické a sociálne analýzy, 1999, s. 40 - 41

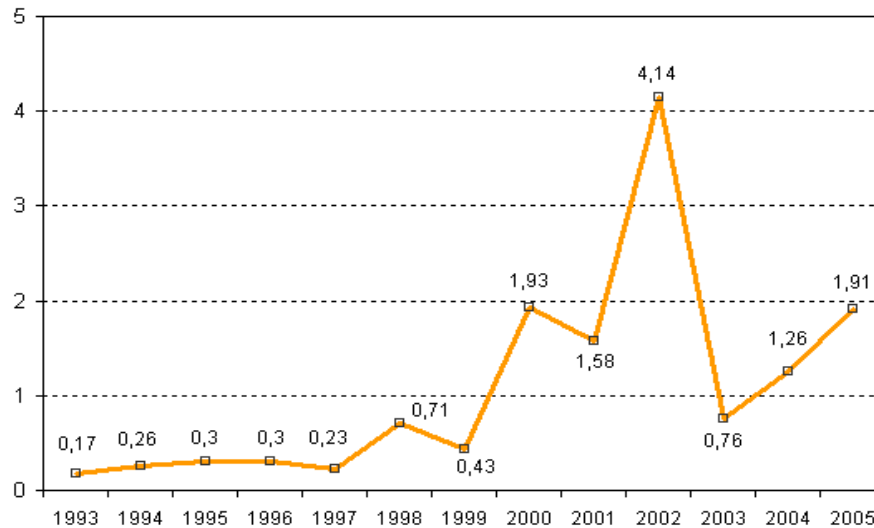
³⁸ Leška, V. *Dostihne Slovensko své sousedy na cestě do Evropské unie?*, Mezinárodní vztahy 2/2000, ročník 35, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2000, s. 48 - 49

³⁹ SDK – Slovenská demokratická koalice, SDL' – Strana demokratické levice, SMK – Strana maďarské koalice, SOP – Strana občanského porozumění.

⁴⁰ Leška, V. *Dostihne Slovensko své sousedy na cestě do Evropské unie?*, Mezinárodní vztahy 2/2000, ročník 35, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2000, s. 49 a násl.

nezávislosti soudů. Byla přijata novelizace zákona o volbách do orgánů místní samosprávy a ústavní změny umožnily přímou volbu prezidenta – zvolením proevropsky orientovaného politika R. Schustera slovenským prezidentem se zkompletovaly ústavní orgány a vytvořily podmínky pro obnovu stability demokraticky zvolených pilířů státní moci. Vláda čtyřkoalice se zasloužila i o zlepšení podmínek pro uplatňování svobody slova a pro pluralitní šíření informací, obnovila také dialog s církvemi. Hospodářské výsledky SR již koncem roku 1999 naznačovaly, že vláda i na tomto úseku postupovala v souladu se snahou maximálně se přiblížit metodice a kritériím EU. Důsledky programu ozdravení slovenské ekonomiky, který přijala 31. 5. 1999, nejdříve zasáhly sociální oblast, protože jeho těžiště spočívalo především v úsporných opatřeních na straně výdajů veřejných rozpočtů. Postupně však začaly přinášet efekt též kroky, které měly přispět k vyrovnaní platební bilance zahraničního obchodu, zajistit stabilitu měny a dát slovenské ekonomice nové růstové impulzy. Hospodářská politika se přiblížila k jejímu standardnímu chápání ve vyspělých ekonomikách, stala se předvídatelnější a čitelnější než v minulosti, omezil se rozsah jejích „transformačních specifik“. I charakteristiky vývoje makroekonomických proměnných se vyvíjely tak, že je bylo možno popsat standardním teoretickým modelem otevřené tržní ekonomiky.

Kontinuita ve výkonu vládní moci (po volbách v r. 2002 – vláda M. Dzurindy tvořená čtyř-koalicí stran SDKÚ – Slovenská demokratická a křesťanská unie, KDĽ – Křesťanskodemokratické hnutí, SMK a ANO – Aliance nového občana) zaměřeném na pokračování reforem posílila politickou důvěryhodnost SR. I díky tomu dostalo Slovensko na konci roku 2002 pozvánku do Evropské unie a NATO při současném zvýšení ratingového hodnocení jeho ekonomiky na investiční stupeň – následkem toho několikanásobně vzrostly zahraniční investice na Slovensku – jak je vidět na grafu 8.



Graf 8: Přímé zahraniční investice na Slovensku [mld. USD]

Zdroj: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2007 [cit. 2007-03-14]
 Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>

Jednotlivé etapy transformace slovenské ekonomiky jsou podrobněji popsány v následujících kapitolách.

2.1 Strategie transformace v období hledání tzv. slovenské cesty (1993 – 1995)

Na tvorbu transformační strategie mělo vliv i to, že po turbulentním vývoji makroekonomických parametrů v roce 1993⁴¹ došlo na Slovensku k výraznému zrychlení ekonomického růstu v období 1994 – 1995. Vznikala tak iluze o mimořádných makroekonomických výsledcích Slovenska, o potvrzení správnosti nové cesty transformace, ke které se vláda postupně otáčela. Příznivé výsledky makroekonomického vývoje v tomto období však nebyly důsledkem jiné strategie, ale opíraly se o výrazné oživení vnější poptávky stimulující silný růst vývozu ze SR (což vyvolalo oživení ekonomického růstu), o přijetí opatření na podporu vývozu a zlepšení zahraničněobchodní bilance (devalvace měny v druhé polovině roku 1993, antiimportní a proexportní opatření v roce 1994) a o existenci nevyužitých výrobních kapacit (které se uvolnily v čase předcházející deprese a část z nich se dala okamžitě využít).⁴²

⁴¹ Zvýraznění projevů nestability v roce 1993 bylo ve značné míře způsobeno ekonomickými dopady státoprávních změn.

⁴² Morvay, K., a kol. *Transformácia ekonomiky: Skúsenosti Slovenska*, 1. vyd., Bratislava, Ústav Slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 2005, s. 56

Slovensko však nevyužilo období oživení na realizaci potřebných strukturních a institucionálních změn, a tak neexistovaly předpoklady na to, aby se dosáhlo udržitelného růstu.

2.2 Plné rozvinutí principů tzv. slovenské cesty transformace v období 1996 – 1998

Až v této etapě dochází k výraznější implementaci představ „strategie hospodářské obrody“ („slovenské cesty transformace“) z konce roku 1992. Hospodářská politika se odkláněla od liberálních vzorů, víc se deklarovaly sociální motivy a zodpovědnost státu. Stimulovala se poptávka expanzí veřejných výdajů, na což centrální banka reagovala restriktivní měnovou politikou a výsledkem tak byl růst úrokových měr.

Hospodářská politika v tomto období preferovala vysoká tempa růstu bez nevyhnutelných institucionálních změn, bez výrazného úspěchu při restrukturalizaci ekonomiky.

Lze říci, že „slovenská cesta“ nebyla přístupem k transformaci, který by se dal opřít o nějaký relevantní ekonomický přístup.

- Negarantovala vznik funkčních trhů. Přirozené selekční mechanismy trhu byly potlačeny.
- Nevytvářila podmínky na silný udržitelný růst. Generoval se jen krátkodobě udržitelný růst, doprovázený výraznou makroekonomickou nerovnováhou.
- Neodstraňovala deformace předcházejícího systému. Hlavně díky regulovaným cenám energií držným na nízké úrovni, měkkým rozpočtovým omezením pro neperspektivní podniky a nízkému přílivu přímých zahraničních investic.
- Neumožňovala rovnocenné ekonomické interakce s vyspělými tržními ekonomikami. Přetrvávala nízká míra konkurenceschopnosti ekonomiky, která se ve značné míře odrážela v deficitu běžného účtu platební bilance. Vláda byla nucena intervenovat zavedením anti-importních opatření.⁴³

2.3 Redefinování principů v období 1998 – 2002

Nová vláda na přelomu let 1998 – 1999 deklarovala ochotu zásadně změnit postup transformace a přeformulovat hospodářskou politiku. Právě v tomto období začal proces,

⁴³ Morvay, K., a kol. *Transformácia ekonomiky: Skúsenosti Slovenska*, 1. vyd., Bratislava, Ústav Slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 2005, s. 61 – 62

který lze charakterizovat jako vlnu depolitizace ekonomiky. Tohoto posunu se docílilo díky sebeomezení se státu v ekonomické oblasti:

- Restrukturalizací bankovního sektoru a následným odprodejem velkých bank strategickým investorům se zablokovaly možnosti politického vlivu na úvěrové toky.
- Rozsáhlá privatizace státních podniků zamezila tomu, aby je vláda mohla využívat k prosazování svých zájmů v hospodářství. Zastavily se nestandardní metody privatizace a privatizace velkých podniků se v tomto období realizovala mezinárodními tendry.
- Přesunem kompetencí v oblasti regulace regulovaných cen vláda ztratila možnost přímo zasahovat do cenového vývoje.
- Zmírnil se vliv státu na alokaci investic. Výrazně poklesl podíl sektoru veřejné správy na tvorbě hrubého fixního kapitálu a ústup od fiskální expanze znamenal pokles úrokových měr a omezení vytlačovacího efektu státu vůči soukromým investicím.
- Zintenzivnění integračního úsilí (členství v OECD, výrazný pokrok v integraci do EU). Nutnost převzít legislativu EU napomohla tvorbě kvalitnějšího institucionálního rámce.⁴⁴

Kromě uvedených projevů omezení zásahů státu do ekonomiky se změnily i charakteristiky makroekonomické politiky:

1. Změna nastala v přístupu k finanční politice státu. Zjevný byl tlak na reálnější vykazování výsledků hospodaření s veřejnými financemi, na zpřehlednění okruhu veřejných financí a na omezení rozsahu nerovnováhy ve veřejných financích.
2. Úsilí hospodářsko-politického centra se prioritně orientovalo na makroekonomickou stabilizaci i za cenu nutného zpomalení ekonomického růstu. Za tímto účelem vláda přijala několik souborů stabilizačních opatření.

Ekonomický vývoj se už do značné míry stal autonomním. Výstupem z období 1999 – 2002 byla ekonomika s podstatně méně deformovaným alokačně-koordinačním rámcem, s pravidly podstatně bližšími standardní tržní ekonomice. Souhrnnou charakteristikou tohoto období by mohlo být to, že šlo o proces čištění ekonomického prostředí. Uskutečněné kroky v restrukturalizaci podniků spolu se změnami v bankovním sektoru vytvořily předpoklady k pokračování reformní politiky pokročilejšími reformami.

⁴⁴ Tamtéž, s. 62 a násl.

2.4 Nástup pokročilejších reforem

Po roce 2002 v SR doznívá řešení typicky transformačních problémů spolu s těmi, které jsou univerzální pro všechny tržní ekonomiky. Vláda definovala Programové vyhlášení vlády z roku 2002 jako „program nevyhnutelných reforem a úsilí o lepší fungování státu“ a postavila ho na definování nových principů, ne na stanovování velkého množství rozdrobených cílů. Etapa vývoje po roce 2002 na Slovensku je tedy charakteristická přechodem od reforem parametrických k paradigmatickým. Znamená to, že jádro reforem už není v přestavování parametrů existujících systémů, ale ve změnách principů, na kterých jednotlivé systémy stojí.⁴⁵

Reformní ambice se poměrně zřetelně odrazily v částech programového vyhlášení věnovaných oblasti veřejných financí (snižování deficitu, programové rozpočtování), tvorbě podnikatelského prostředí (snižování daňového zatížení, změny pracovněprávní legislativy) a specificky i rezortům zdravotnictví a sociálních věcí (větší adresnost sociálních dávek, důraz na princip zásluhovosti v důchodovém systému, redefinování solidarity). Společným tématem předkládaných reforem je posílení osobní zodpovědnosti jednotlivce, snížení míry solidarity, ústup státu z přímého zasahování do hospodářského dění, princip posilňování transparentnosti, zvýšení ekonomické efektivity.⁴⁶

Na počátku všech slovenských reforem byly problémy s neustále narůstajícím deficitem státního rozpočtu, vysoká nezaměstnanost, nemocnice před bankrotem a neradostné vyhlídky na budoucnost celého důchodového systému (ještě horší problémy než v ČR).

Nová slovenská vláda Mikuláše Dzurindy (hlavní podíl má slovenský ministr financí Ivan Mikloš) dospěla k názoru, že deficity veřejných rozpočtů jsou již neudržitelné a hlavně nákladné. Proto se rozhodla (narozdíl od vlády české) přistoupit k razantním ozdravujícím reformám celého veřejného sektoru. Jedná se o daňovou reformu, reformu zdravotnictví, důchodovou reformu a reformu slovenské státní televize a slovenských železnic.⁴⁷

⁴⁵ Například: do roku 2002 se mnohokrát měnily velikosti sociálních dávek, podmínky poskytování sociálních dávek, měnil se věk odchodu do důchodu – to všechno jsou parametrické reformy – stejně jako úpravy sazeb daní z příjmů fyzických osob v jednotlivých pásmech progresivního zdanění. Ale rozhodnutí o vytvoření povinného kapitalizačního pilíře důchodového systému a implementování principu zásluhovosti do průběžného pilíře stejného systému, nebo odstranění progresivního zdanění od 1.1.2004 – to už jsou paradigmatické reformy, protože mění princip fungování systému.

⁴⁶ Morvay, K., a kol. *Transformácia ekonomiky: Skúsenosti Slovenska*, 1. vyd., Bratislava, Ústav Slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 2005, s. 66 – 67

⁴⁷ Zemánek, J. *Hospodářství staré Evropy čeká na příchod nového krále. Šanci usednout na pomyslný trůn má Slovensko!* [online]. aktualizováno 2003-10-13 [cit. 2007-02-14] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-slovensko2>>

Reforma ztrátového a bankrotujícího zdravotnictví zahrnovala zvýšení finanční spoluúčasti pacientů (včetně poplatku 20 Sk za lékařský předpis a dalších plateb – např. za pobyt v nemocnici a v lázních, za příjezd pohotovosti), omezení seznamu plně hrazených léků a nahrazení chybějících lékařů, kteří převážně odcházeli za prací na západ, kvalifikovanou pracovní silou z Ukrajiny. Vláda také během několika měsíců „nechala“ zbankrotovat nebo sloučit několik neefektivních nemocnic a ostatní převedla na soukromé společnosti.

Reforma Slovenské televize (STV) byla odstartovaná hrozbou možné exekuce jejího majetku a vysokými finančními ztrátami, které STV každoročně vykazovala. Do vedení STV proto vstoupil krizový management. Během několika týdnů bylo propuštěno téměř 50 % zaměstnanců, omezil se počet odvysílaných relací a s parlamentem se management dohodl na zvýšení poplatků. Pozitivní výsledky se dostavily téměř ihned. Konečným cílem je malá, levná, efektivní a moderní Slovenská televize.

Podobně se vyvíjela situace na Slovenských drahách. Došlo k omezení neefektivních spojů, rušení některých zbytečných tratí a (navzdory protestům odborů) propouštění přebytečných zaměstnanců. Celé dráhy samozřejmě prošly restrukturalizací.

Na následujících stránkách je podrobněji zmíněna daňová a důchodová reforma.

2.4.1 Daňová reforma

Daňová reforma Slovenska je velmi jednoduchá. Celá totiž spočívá v zavedení rovné daně ve výši 19 % (od 1. 1. 2004) pro daň z příjmu fyzických osob, daň z příjmu právnických osob i pro daň z přidané hodnoty. Současně byla reformou zrušena daň darovací a dědická, daň z převodu nemovitostí a z dividend.

Její cíle jsou v podstatě tři.

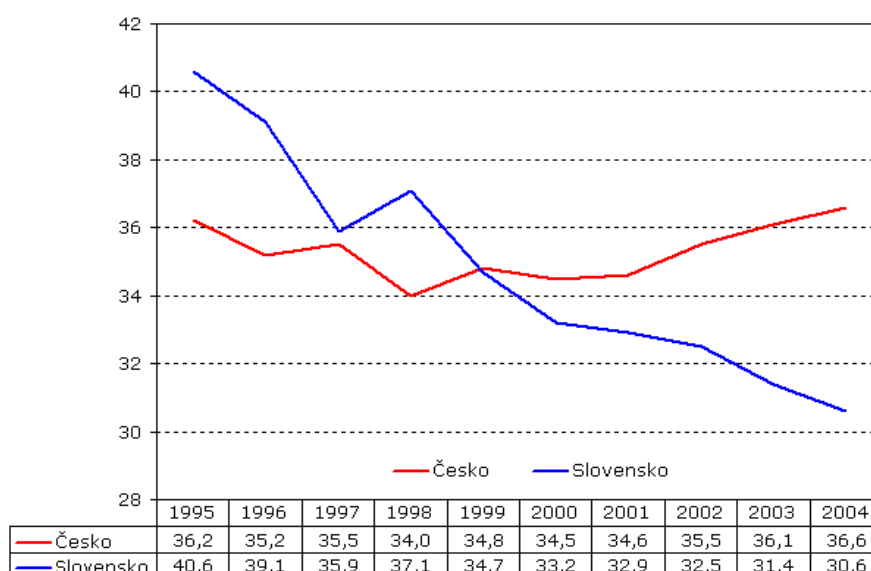
1. Snížit míru přerozdělování hrubého domácího produktu státem a nechat tak více rozhodovat občany a firmy, jak se svými penězi naloží.
2. Zjednodušit a zefektivnit celý daňový systém.
3. Na nízké daně přilákat na Slovensko více zahraničních investorů (ze zemí EU, Česka, Maďarska...).

Slovensko se tak zbavilo nepřehledného a nákladného systému výběru daní a stalo se tak již šestou zemí v Evropě s rovnou daní. Vedle Slovenska tuto daň zavedli již v Estonsku (1994 =

26 %), Litvě (1995 = 33 %), Lotyšsku (1995 = 25 %), Rusku (2001 = 13 %) a Ukrajině (2004 = 13 %).⁴⁸

Nižší sazba daně z příjmů právnických osob se na Slovensku projevila v přílivu zahraničních investic a vytvořením nových pracovních míst. Z členských zemí OECD je nižší sazba pro právnické osoby pouze v Irsku (12,5 %), Maďarsku (16 %) a na Islandu (18 %).⁴⁹

Celkové daňové zatížení na Slovensku se snížilo na 30,6 % HDP a po Lotyšsku bylo druhé nejnižší z členských zemí EU. Porovnání celkového daňového zatížení v ČR a SR nabízí graf 9 - Daňová kvóta v Česku a na Slovensku (v % HDP).



Graf 9: Daňová kvóta v Česku a na Slovensku [% HDP]

Zdroj: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2007 [cit. 2007-03-17]
Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>

Co přinesla daňová reforma:

- Relativně nejvíc pomohla rodinám s dětmi.
- Výrazné snížení zdanění firem (včetně zrušení daně z dividend) pomohlo oživení investic a tvorbě pracovních míst.

⁴⁸ Tamtéž

⁴⁹ Gola, P. *Daně a ekonomika u našich sousedů: Slovensko snížilo daňové zatížení* [online]. aktualizováno 2007-01-09 [cit. 2007-01-20] Dostupné z WWW: <<http://www.finexpert.cz/default.aspx?section=35&server=1&article=18244>>

- Navzdory zrušení pěti daňových pásem se díky odpočitatelným položkám a bonusům celková progresivita zdanění obyvatelstva zvýšila.
- Prestiž Slovenska v zahraničí prudce stoupla.

O co se reforma nezasloužila:

- Střední vrstvě (hlavně lidem, kteří nemohli uplatnit úlevy na děti nebo nepracujícího partnera), která pocítila dokonce zvýšení daňového zatížení, pomohl až všeobecný růst platů v hospodářství.
- Rozhodnutím vlády o jednorázovém vyrovnávacím příspěvku se podařilo zabránit snížení životní úrovně penzistů.
- Až konkurenční tlak v obchodě vymazával nárůst cen potravin.
- Investory ze zahraničí neláká jen nízká daň, ale hlavně relativně levná kvalifikovaná práce a další výhody Slovenska.

Jednoznačně lze tvrdit, že propad čistého reálného příjmu jednotlivých skupin pracujících nenastal jen díky dynamickému růstu ekonomiky a růstu platů v roce 2004 (10 % při 7,5% růstu cen), což pomohlo vykompenzovat nejen výrazné zdražení energií, ale i zvýšení DPH na potraviny a spotřebních daní z pohonných hmot, alkoholu a tabáku.

2.4.2 Důchodová reforma

Reforma slovenského penzijního systému je naprosto nezbytnou součástí celého reformního úsilí. Slovenští vládní politici pochopili mnohem dříve než ti čeští, že je tento systém v současné podobě zcela neudržitelný a v budoucnosti nepoužitelný. Pokud totiž v roce 2003 na Slovensku na 100 pracujících osob připadalo 72 důchodců, v roce 2040 by to mohl být poměr 100 pracujících = 115 důchodců.

Stávající systém, v kterém procházejí všechny vybrané a vyplácené peníze Sociální pojišťovnou, byl (také od roku 2004) nahrazen systémem zcela novým. Ten má tzv. 3 pilíře. Sociální pojišťovnu, povinné osobní kapitálové účty a dobrovolné penzijní připojištění. Do státní sociální pojišťovny se tak nově odvádělo 9 % příjmů, do soukromých fondů (pod dohledem státu) také 9 % a 6 % příjmů na vdovské a invalidní důchody. Na nastartování celého nového důchodového systému vláda vyčlenila 65 mld. Sk z privatizace. Zajímavostí této reformy je i to, že si každý zaměstnanec mohl do roku 2006 vybrat, zda vstoupí do

nového systému nebo chce zůstat ve starém. (Možnost výběru neplatila pro ty osoby, kterým do odchodu do důchodu zbývalo méně než 10 let.)⁵⁰

Reforma také nastartovala postupné zvyšování důchodového věku – pro muže 62 let od roku 2007, ženy by měly odcházet do důchodu v 62 letech od roku 2023. Předčasný odchod do důchodu je i nadále možný, ale pouze pokud získaná důchodová práva přesáhnou 1,2 násobek životního minima.

2.5 Zhodnocení procesu transformace

Není důvod očekávat, že na konci procesu transformace má transformující se ekonomika mít stejnou výkonnost jako vyspělé tržní ekonomiky. Logicky však vzniká otázka, do jaké míry už ekonomika SR splňuje podmínky, které charakterizují ukončenou transformaci.⁵¹

- První požadavek je na funkční (nebo „normálně fungující“) trhy. Stěží je možné zpochybnit úspěšnost změny nabídkově omezené socialistické ekonomiky na poptávkově omezenou, která je příznačná pro tržní systém. Ne všechny trhy však vykazují dostatečnou funkčnost: rozhodně zatím nelze mluvit o dostatečně funkčním trhu práce⁵². Rozsahem zásahů státu do ekonomiky je slovenská ekonomika velmi blízká vyspělým ekonomikám EU.
- Další požadavek hovoří o schopnosti vytvářet udržitelný ekonomický růst. Rozsah projevů nerovnováhy, které dlouhodobě existují nebo se náhle objevují ve slovenské ekonomice, je podstatně výraznější než ve standardních tržních ekonomikách a ještě nedává dostatečné záruky udržitelnosti ekonomického růstu, nicméně situace se již výrazně zlepšila.
- Předpokladem ukončení transformace je i odstranění deformací vyvolaných předcházejícím socialistickým systémem. Toto je zřejmě oblast, kde je možné nejjasněji vidět stále ještě existující deficity. Jak na úrovni podniků tak i ve veřejném sektoru stále existují ohniska nerovnováh mezi disponibilními zdroji a jejich použitím, strukturální analýzy dále vypovídají o nízké míře zhodnocování vstupů. Přitom je však důležité, že

⁵⁰ Zemánek, J. *Hospodářství staré Evropy čeká na příchod nového krále. Šanci usednout na pomyslný trůn má Slovensko!* [online]. aktualizováno 2003-10-13 [cit. 2007-02-20] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-slovensko2>>

⁵¹ Morvay, K., a kol. *Transformácia ekonomiky: Skúsenosti Slovenska*, 1. vyd., Bratislava, Ústav Slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 2005, s. 68 a násl.

⁵² Většinu defektů současného trhu práce v SR je možné najít i na trzích práce ve vyspělejších tržních ekonomikách. Ale rozsah nerovnováhy, který na tomto trhu v SR přetrvává, není slučitelný s výsledky trhu práce ve vyspělých tržních ekonomikách.

současná pravidla v podnikatelském prostředí už působí na odstranění nerovnováh v podnicích, a zároveň reformy ve veřejném sektoru omezí možnost tohoto sektoru působit jako ohnisko nerovnováh.

- Očekává se schopnost setrvat v rovnocenném vztahu s vyspělými tržními ekonomikami bez výraznějších prvků ochrany. Slovenská ekonomika úspěšně přeorientovala své zahraničněpolitické vztahy na vyspělé tržní ekonomiky. Její slabinou je, že konkurenceschopnost prokazuje jen v relativně úzkém okruhu výrobců. Hlavní konkurenční výhodou Slovenska je stále ještě nízká cena práce. Kromě toho slovenská ekonomika stále trpí přetrváváním technologické mezery.

Už výsledky roku 2002 mají znaky závěrečného období transformačního cyklu začínajícího na konci roku 1998 nahrazením fixního kurzu Sk jejím plavajícím kurzem. Stabilizační hospodářsko-politická opatření vykonaná v roce 1999 a v první polovině roku 2000 spolu s vícerymi kroky cenové deregulace zlepšili stav makrorovnováhy s bezprostředními důsledky na pokles tempa růstu a jeho postupné oživení.⁵³

Vývoj celkové rovnováhy a výkonnosti poukazuje na to, že transformační cyklus probíhající v letech 1999 – 2002 byl méně výrazný než cyklus předcházející (roky 1994 – 1998). To lze vysvětlit přibližováním slovenské ekonomiky k vývojovým trendům ve standardních tržních ekonomikách.

Relativní pozice Slovenska ve vztahu k zemím OECD (anebo EU 15) v HDP na obyvatele (v paritě kupní síly – PKS) se dlouhodobě neměnila a obyčejně kolísala mezi 46 % - 51 % průměrné úrovně OECD (podobně EU 15). Pokud tedy vezmeme v úvahu celé období 1990 – 2003, pak ohledně přibližování k hospodářské úrovni vyspělých ekonomik nemůžeme dělat výrazně pozitivní závěry. V případě Slovenska se dá mluvit o stagnaci až mírném poklesu relativní pozice (51 % v roce 1990 a 50 % v roce 2003).

Při srovnání s ekonomikami ve skupině V4 v ekonomice SR stále mírně zaostávají ukazatele charakterizující životní úroveň anebo dynamiku lidského rozvoje. Z toho vyplývá, že restrukturalizace ekonomiky měla na sociální ukazatele v SR těžší dopad v porovnání s ostatními ekonomikami v této skupině.⁵⁴

⁵³ Kolektiv autorů. *Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*, 1. vyd., Bratislava, Slovenská Akadémia vied – ústav slovenskej a svetovej ekonomiky, 2003, s. 158

⁵⁴ Morvay, K., a kol. *Transformácia ekonomiky: Skúsenosti Slovenska*, 1. vyd., Bratislava, Ústav Slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 2005, s. 307 – 308

To lze zdůvodnit dvěma faktory: jednak objektivně existujícími strukturálními slabinami slovenské ekonomiky (tj. chybami získanými před nástupem transformace), jednak výraznější diskontinuitou v politice ekonomické transformace, která znamenala zpoždění reforem, nákladné udržování dlouhodobě neudržitelného statusu quo a kumulaci důsledků zakonzervovaných deformací. Pozdější řešení těchto problémů pak znamenalo nutnost snášet i jejich větší sociální břemeno.

Na základě těchto charakteristik lze konstatovat, že navzdory výraznému posunu směrem ke standardnímu fungování tržní ekonomiky nebylo úplné splnění předpokladů ukončené transformace reálné před vstupem SR do EU. Na druhé straně je vstup do EU vyjádřením toho, že slovenská ekonomika už zvládla kritickou míru změn k tomu, aby ji ekonomicky vyspělejší státy považovaly za rovnocenného partnera i v hospodářské oblasti.

3 POSTAVENÍ SR V EU

3.1 Cesta Slovenska do EU

Vstup do EU a NATO jsou jako hlavní strategické cíle obsaženy v programovém prohlášení Mečiarovy vlády, která se vytvořila po volbách roku 1994. Žádost o členství v EU byla podána na jejím summitu v Cannes 27. 6. 1995.⁵⁵ Paradoxem zůstává, že oba koaliční partneři HZDS ve vládě – SNS a ZRS – takové cíle odmítají. V tomto smyslu lze mluvit o jisté schizofrenii vládní koalice, která sice oficiálně deklarovala zájem o integraci Slovenska do NATO a EU, ve skutečnosti však svou vnitřní politikou vytvořila situaci, že se integrace Slovenska do obou seskupení stala nereálnou.

Nejmarkantnějším důsledkem politiky třetího kabinetu V. Mečiara byla pro SR skutečnost, že 8. 7. 1997 na madridském summitu Severoatlantické aliance nebyla pozvána spolu s ostatními zeměmi visegrádské čtyřky k zahájení vstupních jednání. (Zatímco tři ze sousedů SR se stali plnohodnotnými členy Severoatlantické aliance již 12. 3. 1999, o jejím vstupu se teprve vedly intenzivní diskuze.)⁵⁶

EU ji na svém lucemburském summitu dne 13. 12. 1997 rovněž nezahrnula mezi státy, s nimiž se rozhodla zahájit předvstupní rozhovory.

Nejdůležitější důvody lze shrnout do stručného konstatování – Slovensko nesplnilo základní politická kritéria pro integraci do evropských a transatlantických struktur, jež byla definována na kodaňském summitu EU. Podle těchto kritérií členství vyžaduje, aby kandidátské země dosáhly stability institucí garantujících demokracii, právní stát, lidská práva, respektování a ochranu menšin.

Evropsky silně naladěni voliči rozhodli v podzimních parlamentních volbách 1998 o politické změně. Nová vláda Mikuláše Dzurindy vyhlásila obnovení důvěry zahraničí ve Slovensko, vedoucí ke vstupu do EU, za jednu ze svých priorit.⁵⁷

Jedním z prvních konkrétních kroků, které vyplynuly z konzultací slovenské vlády s představiteli Evropské komise (EK) a ze snahy kabinetu nalézt optimální nástroje, jež by

⁵⁵ Leška, V. *Dostihne Slovensko své sousedy na cestě do Evropské unie?*, Mezinárodní vztahy 2/2000, ročník 35, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2000, s. 47

⁵⁶ Leška, V. *Podíl Mečiarova kabinetu na rozmachu think-tanků nevládních organizací*, Mezinárodní vztahy 1/2006, ročník 41, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2006, s. 135

⁵⁷ Fiala, P., Pitrová, M. *Rozšiřování ES/EU*, 3. vyd., Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2003, s. 67

přiblížily zemi k EU, byl *Akční plán zintenzívnění procesu integrace SR do EU*, jež vláda přijala 24. 2. 1999.⁵⁸

Slovenská republika předložila Evropské komisi revidovanou verzi *Národního programu pro přijetí acquis communautaire* 28. 5. 1999, která nastínila strategii kabinetu M. Dzurindy až do roku 2002, tj. do konce jeho funkčního období.

Evropská komise oficiální hodnocení úrovně příprav Slovenska na začlenění do EU zveřejnila 13. 10. 1999. Její *Pravidelná zpráva o připravenosti SR ke vstupu do EU za rok 1999* vystavila jeho představitelům dlouho očekávané vysvědčení za mimořádné úsilí při uskutečňování změn ve vnitřní a zahraniční politice – Slovensko již označuje za zemi, plnící politická kritéria pro vstup.

V *Souhrnném dokumentu – Zprávě o pokroku v přístupovém procesu každé z kandidátských zemí*, který sumarizoval závěry z pravidelných zpráv jednotlivých uchazečských států, byla SR zhodnocena velmi pozitivně. Konstatovalo se v něm:

*„Během minulého roku došlo k nejvýraznějšímu vývoji s ohledem na plnění politických kritérií na Slovensku. (...) Země přijala ambiciózní program politických reform. (...) Vláda v úzké spolupráci s příslušnými mezinárodními organizacemi připravila jazykový zákon, který byl v parlamentu přijat v červenci 1999. Připravují se dodatky k ústavě, které zaručí nezávislost soudnictví. Vzhledem k hloubce a úspěchu tohoto reformního procesu je Slovensko nyní považováno za zemi splňující kodaňská kritéria.“*⁵⁹

Slovensku se po ročním úsilí čtyřkoalice podařilo dosáhnout východiskového bodu, z něhož jeho sousedé již dva roky cílevědomě a intenzivně postupovali v přípravách na přijetí do EU.

Evropská rada se rozhodla na svém helsinském zasedání ve dnech 10. - 11. 12. 1999 zahájit se Slovenskem a s dalšími zeměmi jednání o vstupu do EU.

„... a přihlížejíc k vývoji v poslední době i ke zprávám Komise se Evropská rada rozhodla svolat v únoru 2000 bilaterální mezivládní konference s Rumunskem, Slovenskem, Lotyšskem,

⁵⁸ Leška, V. *Dostihne Slovensko své sousedy na cestě do Evropské unie?*, Mezinárodní vztahy 2/2000, ročník 35, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2000, s. 55 a násl.

⁵⁹ Leška, V. *Slovensko na cestě do EU a NATO*, 1. vyd., Studijní sešity 1/2000, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2000, s. 38

Litvou, Bulharskem a Maltou o podmínkách jejich vstupu do Unie a o změnách ve Smlouvě, které z toho vyplynou.“⁶⁰

Rozhodnutí helsinského summitu lze považovat za největší úspěch Slovenska v uplynulém období. Jeho význam umocňovalo usnesení Evropské rady jednat s kandidáty členství individuálně a tempo negociačního procesu přizpůsobit jejich připravenosti. Především tento postup umožňoval, aby Slovensko vyrovnalo dvouletou ztrátu za svými sousedy. Vstup do EU společně se sousedy byl pro Slovensko životním zájmem. Kdyby totiž bylo obklopeno státy EU, aniž by bylo jejím členem, znamenalo by to pro něj velkou ztrátu. Při striktním dodržování pravidel pohybu zboží a osob na vnější hranici EU by tento stav vážně poškozoval zájmy slovenských občanů.

Předvstupní pozice přinesla Slovensku rovněž ekonomické výhody – EU zdvojnásobila svůj příspěvek na pomoc kandidátským zemím na 3,12 mld. eur ročně a na podporu těch zemí, které vstoupí do EU po roce 2003, vyčlenila částku ve výši až 9,03 mld. eur.

EU otevřela jednání se šesti novými kandidáty, mezi nimiž bylo i Slovensko, na přístupové konferenci 15. 2. 2000. Evropská komise 8. března doporučila zahájit rozhovory se Slovenskem (hlavním vyjednavatelem SR s EU byl J. Figel'), s Litvou, s Lotyšskem a s Maltou o osmi následujících kapitolách: malé a střední podnikání, věda a výzkum, školství a výchova, vnější vztahy, společná zahraniční a bezpečnostní politika, právo hospodářské soutěže, statistika a kultura, audiovizuální politika. Slovenští představitelé nepožadovali ani v jedné z uvedených kapitol výjimky či přechodné období pro přizpůsobení Slovenska standardům EU.⁶¹

Problémem zůstává, tak jako téměř ve všech kandidátských zemích, sektor zemědělství, jehož podíl na HDP každoročně klesá. Relativně nízká výše pomoci z fondu SAPART (pro období 2000-2002 bylo Slovensku přislíbeno 18,3 milionů eur a například Bulharsku 156,3 milionů eur) napovídá, že slovenské zemědělství je poměrně dobře připraveno, mimo jiné i díky realizaci Programu rozvoje venkova z konce roku 1998.⁶²

Oblastí zvláštního zájmu EU je boj proti korupci, organizovanému zločinu a ochrana hranic, což se ke Slovensku vztahuje o to více vzhledem k jeho geografické poloze. Významným krokem vpřed bylo vytvoření Pohraničního a cizineckého úřadu v květnu 2000.

⁶⁰ Leška, V. *Dostihne Slovensko své sousedy na cestě do Evropské unie?*, Mezinárodní vztahy 2/2000, ročník 35, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2000, s. 57

⁶¹ Tamtéž, s. 58

⁶² Fiala, P., Pitrová, M. *Rozšiřování ES/EU*, 3. vyd., Brno, Masarykova univerzita v Brně, 2003, s. 68

Pravidelná zpráva Evropské komise z října 2002 přináší značně pozitivní hodnocení situace Slovenska, pokud jde o stupeň připravenosti na vstup do EU. Oceněny jsou zde mj. výrazné pokroky při reformě veřejné správy (vytvoření Úřadu pro veřejnou správu). Jisté pokroky jsou zaznamenány v oblastech, jako je boj s korupcí a ochrana menšin. Pokud jde o harmonizaci práva:

*„Slovensko celkově dosáhlo vysokého stupně harmonizace s *acquis* ve značném počtu oblastí, avšak vyvinout další úsilí bude nezbytné.“*

Mezi oblastmi, kterým je třeba věnovat zvýšenou pozornost, jsou zmíněny především právo společností, dopravní politika, životní prostředí, finanční kontrola a výběr daní. Určitou rozpornost slovenské situace vyjadřuje konstatování, že:

*„Slovensko do velké míry dosáhlo dostatečných, avšak stále značně křehkých kapacit pro zajištění efektivní implementace a vynucování *acquis*“.⁶³*

Slovenská republika vstoupila do Evropské unie 1. května 2004 spolu s Českou republikou, Estonskem, Lotyšskem, Litvou, Polskem, Maďarskem, Slovinskem, Maltou a Kyprem. Počet členů EU se tak zvětšil z původních 15⁶⁴ na 25. Bylo zvoleno 14 slovenských poslanců Evropského parlamentu, SR získala 7 hlasů v Radě Evropské unie a členem Evropské komise se stal Ján Figel' jako komisař pro školství, vzdělávání, kulturu a multilingvistiku.⁶⁵

3.2 Slovensko v EU

Mezi desítkou zemí, které v květnu 2004 vstoupily do Evropské unie, na sebe Slováci upozornili v následujícím období především zrychlením tempa hospodářského růstu, jehož hlavním tahounem zůstávala domácí poptávka. Slovensko jednoznačně patřilo mezi nejrychleji rostoucí ekonomiky v Evropě⁶⁶, nezaměstnanost se snižovala, inflace byla nejnižší za posledních několik let, reálné mzdy rostly meziročně o více než 5 %, stavebnictví zažívalo největší boom od druhé světové války, do země mířily zahraniční investice za stovky milionů dolarů (V roce 2005 přišly na Slovensko přímé zahraniční investice v celkové výši

⁶³ Hřích, J. *Tranzitivní země střední a východní Evropy v závěru svého transformačního procesu a v předvečer vstupu do EU*, 1. vyd., Studijní sešity 1/2004, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2004, s. 17 – 18

⁶⁴ 1957 - Belgie, Francie, Itálie, Německo, Lucembursko, Nizozemí; 1973 – Dánsko, Irsko, Spojené království; 1981 – Řecko; 1986 – Portugalsko, Španělsko; 1989 – Sjednocení Německa o bývalou NDR; 1995 – Rakousko, Finsko, Švédsko.

⁶⁵ Euro Info. *Slovenská republika* [online], c2007 [cit. 2007-04-17] Dostupné z WWW: <<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=1255>>

⁶⁶ Zemánek, J. *Rovná daň ve výši 19% začíná působit: Slovenský hospodářský růst atakuje hranici 6 %!* [online]. aktualizováno 2005-04-18 [cit. 2006-12-07] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy/z-slovensko5.html>>

1,91 mld. dolarů, což bylo o 650 milionů dolarů více než v předchozím roce⁶⁷, oproti rekordnímu roku 2002 to však byla zhruba poloviční hodnota – viz graf 8) - významné byly zejména v automobilovém průmyslu – znamenaly i dovoz nových technologií, zvyšovala se také konkurenceschopnost slovenského hospodářství.

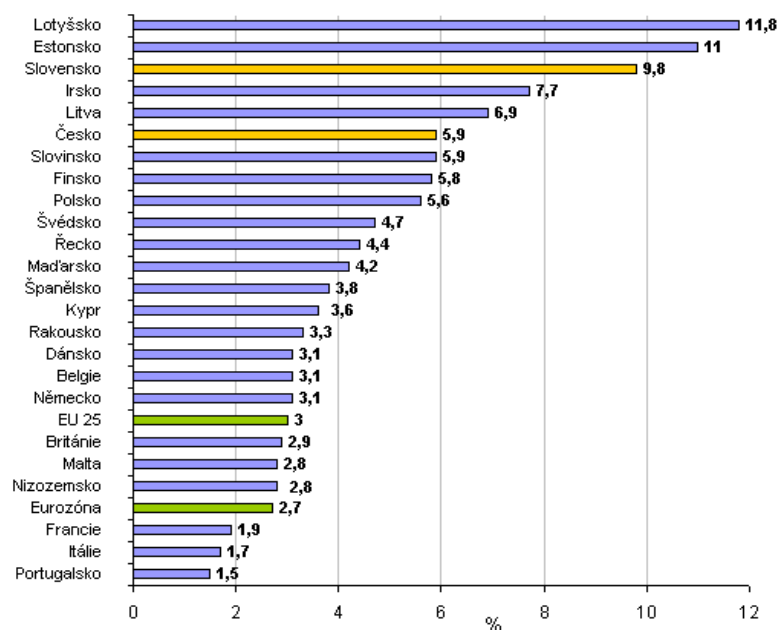
Dohánění průměrné úrovně hrubého domácího produktu Evropské unie však potrvá podle ekonomů ještě několik desítek let. Navzdory rychlému ekonomickému růstu zaostává výkonnost slovenského hospodářství za Českou republikou, předstihla již však Polsko. Podle údajů statistického úřadu Eurostat dosáhla úroveň HDP na obyvatele podle parity kupní síly v roce 2004 na Slovensku 52 % průměru evropské pětadvacítky (v ČR 71 %, v Maďarsku 60 %, v Polsku 49 %).⁶⁸

Statistické údaje o vývoji slovenského hospodářství však potvrzují, že výkonnost slovenské ekonomiky neustále roste. A to hlavně díky provedeným reformám – významně zapůsobilo snížení daňového zatížení v zemi - souhrnná daňová kvóta v roce 2006 byla v SR 29,5 %, přičemž průměr celé EU byl 41,2 % a snížení sociálních dávek (zákonem byla stanovena maximální výše sumy sociálních dávek pro jednu rodinu).

Průměrný *růst HDP* v roce 2004 dosáhl 5,4 %, v r. 2005 6 % a v r. 2006 dokonce 8,3 %. Jak však ukazuje následující graf, ve 3. čtvrtletí roku 2006 se Slovensko dostalo na třetí místo mezi zeměmi EU 25 s růstem HDP o hodnotě 9,8 %.

⁶⁷ Zemánek, J. *Slovensko - stále ještě malý, avšak čím dál rychlejší evropský ekonomický tygr* [online]. aktualizováno 2006-04-28 [cit. 2006-12-09] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy/z-slovensko7.html>>

⁶⁸ Odstrčilík, M. *Slovenská ekonomika v pomalejším tempu* [online]. c 1999-2009, aktualizace 2006-05-15 [cit.2006-12-03] Dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/svetova-ekonomika/clanek.phtml?id=153695>>



Graf 10: Růst HDP v zemích EU 25 - 3.čtvrtletí 2006 [%]

Zdroj: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: světová ekonomika* [online]. c2009 [cit. 2007-03-27]
 Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-svet.html>>

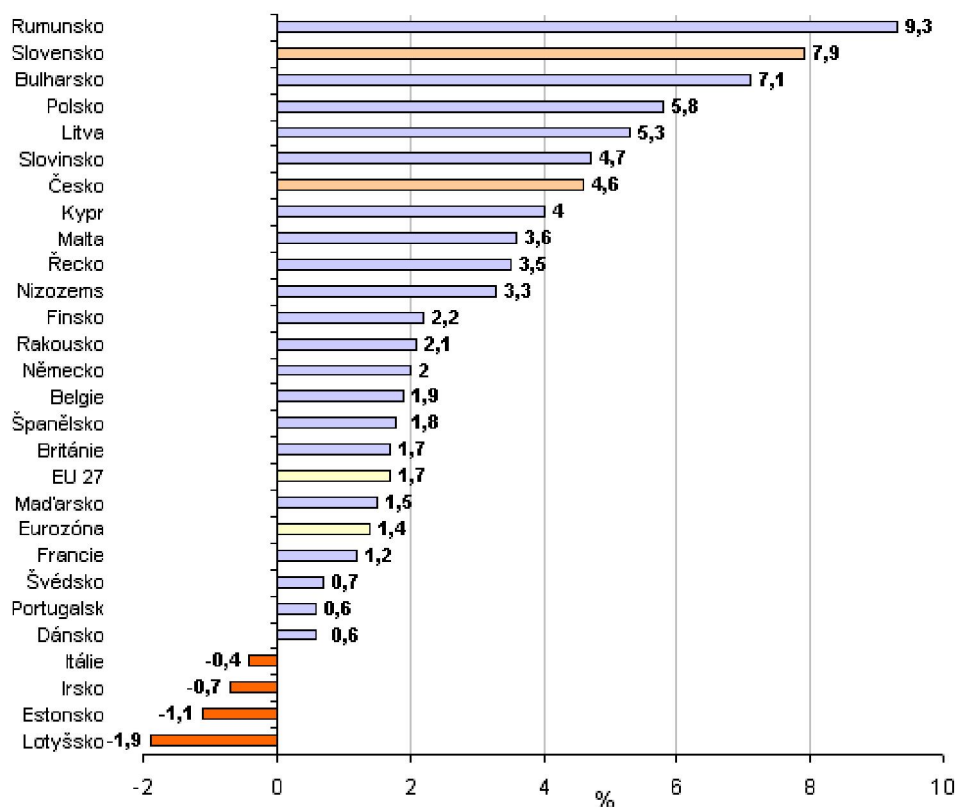
Mezi nejrychleji hospodářsky rostoucí země patřili (až na výjimky) noví členové EU, přestože to jsou země populačně i hospodářsky téměř zanedbatelné (Litva, Lotyšsko, Estonsko a Slovensko = cca. 12 mil. obyvatel). A to díky jak svému liberálnímu přístupu k řešení hospodářských problémů, jednoduché daňové soustavě, tak i celkově přitažlivému a motivujícímu podnikatelskému prostředí. Celkový hrubý domácí produkt Slovenska je asi stejně tak velký, jako HDP všech "baltských tygrů" dohromady (Litva + Lotyšsko + Estonsko) a ve svých reformách zašli naši sousedé také mnohem dál. To lze zdokumentovat například na výši rovné daně, která platí ve všech čtyřech zemích. Litva = 33 % (1995), Estonsko = 26 % (1994), Lotyšsko = 25 % (1995) a Slovensko = 19 % (2004).⁶⁹

To, že v posledních letech ekonomiky Eurozóny rostly pomaleji bylo způsobené tvrdými konvergenčními kritérii Eurozóny a světovou ekonomickou krizí, která zasáhla EU, ale na kandidátské země měla jen minimální dopady, protože podniky z vyspělejších států se přemisťovaly na Východ právě pod tlakem ekonomické krize s cílem minimalizovat náklady

⁶⁹ Zemánek, J. *Hospodářství staré Evropy čeká na příchod nového krále. Šanci usednout na pomyslný trůn má Slovensko!* [online]. aktualizováno 2003-10-13 [cit. 2007-03-27] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-slovensko2>>

spojené s pracovní silou.⁷⁰ A tak vlastně tyto nadnárodní společnosti způsobili mohutný ekonomický růst v kandidátských zemích.

Litva, Lotyšsko, Estonsko a Slovensko obsadili první 4 místa v růstu HDP i v roce 2007 (ČR byla na 5.). V prvním čtvrtletí roku 2008 se SR dostala dokonce na 1. místo mezi EU 27, ČR byla s růstem 4,9 % na 7. místě. Poslední data z 2. čtvrtletí 2008 ukazují mírný pokles růstu HDP SR (7,9 %) na 2. místo. Na následujícím grafu je však vidět, že některé unijní státy již vykazují záporný růst svého HDP. Jsou mezi nimi i Estonsko a Lotyšsko, které hluboce zasáhla probíhající světová hospodářská krize.



Graf 11: Růst HDP v zemích EU - 2. čtvrtletí roku 2008 [%]

Zdroj: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: světová ekonomika* [online]. c2009 [cit. 2009-03-27]
Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-evropa.html>>

Za jeden z nejlépe se vyvíjejících makroekonomických ukazatelů Slovenska se dala považovat *nezaměstnanost*. Ta u našeho souseda neustále klesala. Na podzim roku 2005

⁷⁰ Vass, R. Politický a ekonomický vývoj Slovenska v letech 1994 – 2002 v kontextu integrace do EU - Cíle a priority, *Politické vedy* 1/2004, roč. 7, Zvolen, Vydavateľstvo Bratia Sabovci, 2004, s. 183

klesla pod 11 % a v roce 2006 se dostala dokonce pod hranici 10 %. V roce 2006 se tak poprvé v novodobé historii uzavřely nůžky mezi mírou nezaměstnanosti v Česku a na Slovensku. V roce 2007 klesla dokonce až na 8 %. Nicméně v r.2008 mírně stoupla na 8,4 % a na rok 2009 se předpokládá až jedenáctiprocentní míra nezaměstnanosti.

Doba, kdy Slovensko patřilo mezi země s nejvyšším *růstem spotřebitelských cen* v celé Evropské unii, se stala úderem prvního ledna 2005 dávnou historií. V roce 2004 sice ještě činil průměrný růst spotřebitelských cen 7,5 %, v lednu roku 2005 však spadlo meziroční zdražování na 3,2 %, v únoru na 2,7 % a v březnu roku 2005 zaznamenalo Slovensko inflaci ve výši 2,5 %, čímž vlastně srovnalo krok s průměrem celé Evropské unie.⁷¹ Takto nízká míra inflace má pro Slovensko ještě další symbolické významy: Zdá se, že doba negativních dopadů reforem na obyvatele začíná odeznívat a od roku 2004 nastává na Slovensku éra růstu kupní síly obyvatelstva. V roce 2005 dosáhl reálný růst hrubých mezd dokonce 6,3 % - viz tabulka 4.

Tabulka 4: Reálný růst průměrné hrubé mzdy na Slovensku [%]

rok	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Reálný růst mzdy	2,7 %	-3,1 %	-4,9 %	1 %	5,8 %	-2 %	2,5 %	6,3 %	3,3 %	4,3 %

Zdroj dat: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2008 [cit. 2008-12-04] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>

Vstupem do EU Slovensko získalo statut členského státu EU s odkladem zavedení eura. (Nebylo tedy nikdy otázkou zda Slovensko zavede euro, ale kdy.) Národní banka Slovenska (NBS) se tak jako centrální banky ostatních států v okamžiku vstupu do EU stala členem Evropského systému centrálních bank. Ale vzhledem k neúčasti v EMU má NBS pouze omezené pravomoci. Protože SR měla od roku 2005 stabilizované veřejné finance i penzijní systém, podala "příhlášku" do Eurozóny. V roce 2005 se zapojila do mechanismu evropských směnných kurzů EMR II a zároveň s tím přijala harmonogram přijetí jednotné evropské měny euro k 1. 1. 2009. Vstup do Eurozóny především znamená nezvratné a neodvolatelné zafixování centrální parity. Euro se stane jedinou měnou a bude se monopolně používat jako zúčtovací jednotka a ve všech hotovostních i bezhotovostních platbách. Centrální banka státu se ihned po vstupu do Evropské měnové unie stane plnoprávným členem Eurosystemu a daná země se tak bude podílet na rozhodovacím procesu ECB, přičemž dojde k transferu aktiv z její centrální banky do ECB, která se stanou součástí společných devizových rezerv.

⁷¹ Zemánek, J. *Rovná daň ve výši 19 % začíná působit: Slovenský hospodářský růst atakuje hranici 6 %!* [online]. aktualizováno 2005-04-18 [cit. 2006-12-07] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy/z-slovensko5.html>>

Centrální banka přestane uskutečňovat autonomní měnovou politiku, která se stane záležitostí ECB, a na zemi se budou v plném rozsahu vztahovat zpřísněné podmínky stanovené *Paktem stability a růstu* pro případ nadměrného fiskálního deficitu.⁷²

Slovenský státní rozpočet zakončil rok 2004 s deficitem 70,3 miliard Sk, což v procentuálním vyjádření představuje deficit ve výši 5,3 % HDP. V roce 2005 však již došlo ke snížení schodku státního rozpočtu na 2,3 % HDP a v roce 2006 dokonce na 2 % HDP, čímž již SR splňovala maastrichtské kritérium veřejného deficitu.

Slovensko se v průběhu roku 2006 stala jednou z nejrychleji rostoucích ekonomik, průměrná nominální mzda vzrostla na 18 761 Sk (viz graf 6), deficit státního rozpočtu klesl pod tři procenta, míra nezaměstnanosti spadla v průběhu čtyř let ze 17,4 % na 9,4 % (ale převážně díky vlivu nové přepočítávací metody – tedy administrativně) a daňové zatížení Slováků se snížilo na jednu z nejnižších hodnot v Evropské unii - složená daňová kvóta Slovenska činila podle Eurostatu v roce 2006 29,5 %.⁷³

Ekonomický růst tak na Slovensku sice dosahoval nejvyšších čísel, velkým problémem však stále zůstávají velké rozdíly v životní úrovni jednotlivých regionů. V Bratislavě dosahuje HDP na obyvatele 120 % průměru EU, v regionech na východě republiky pak pouze 36 %. Některé ekonomické reformy, jež odstartovaly velmi prudký růst ekonomiky, jsou tak již dlouhou dobu levicovými stranami (SMER, HZDS) ostře kritizovány, především za to, že došlo ke snížení životní úrovně některých obyvatel - převážně chudších. Varovaly například před nedostatky důchodové reformy, která vytvořila markantní rozdíly mezi dřívějšími důchodci, které znevýhodnila, a novými, jež do důchodů vstoupili třeba jen o den později než jejich kolegové na stejné pracovní úrovni a za stejného ohodnocení. 22. února 2006 SMER-SD na tiskové konferenci také uvedl, že kvalita celé důchodové reformy je patrná z dosud přijatých 16 novel od jejího vzniku a nyní 280 navrhovaných novel, které mají reformu napravit.⁷⁴ (Zajímavé na celé věci je, že 280 změn předkládá parlamentu nová ministryně sociálních věcí, práce a rodiny - Iveta Radičová, která vystřídala ve funkci Ľudovíta Kaníka, jemuž byla při zpracování celé reformy poradkyní.) „V důchodové reformě nechceme rušit druhý kapitalizační pilíř, protože tam bylo uzavřených víc než milion smluv s důchodovými

⁷² Kolektiv autorů. *Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*, 1. vyd., Bratislava, Slovenská Akadémia vied – ústav slovenskej a svetovej ekonomiky, 2003, s. 111

⁷³ Zemánek, J. *Ivan Mikloš (1960*) - muž rovné daně a "dirigent" slovenských ekonomických reform* [online]. aktualizováno 2007-03-26 [cit. 2007-04-15] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/osobnosti/z-miklos.html>>

⁷⁴ Grecká, L. *Absolutně neprofesionální důchodová reforma na Slovensku* [online]. c2007, aktualizováno 2006-02-22 [cit. 2007-04-15] Dostupné z WWW: <<http://www.halonoviny.cz/index.php?id=72615>>

správcovskými společnostmi. Je ale třeba se podívat na otázku garancí. Základní problém při důchodové reformě je zabezpečit schopnost Sociální pojišťovny plnit závazky k těm lidem, kteří si realizují důchody přes Sociální pojišťovnu. Kvůli dělení odvodů má Sociální pojišťovna čím dále tím větší deficit,“ uvedl 18. března Róbert Fico - předseda opoziční strany SMER-SD.⁷⁵

3.2.1 Slovensko s novou vládou

Po předčasných parlamentních volbách, uskutečněných 17. června 2006, se k moci dostává vláda, kterou volil hlavně sever a východ republiky, složená z levicové strany SMER-sociální demokracie (jejímž předsedou je nový premiér Róbert Fico) a dvou malých středo pravých politických stran: HZDS-LS (Lidová strana-Hnutí za demokratické Slovensko) a SNS (Slovenská národní strana). Dzurindova SDKÚ následně odchází do opozice. Fico i jeho partneři zmírňují očekávané negativní zahraniční reakce a uklidňují i zahraniční investory, kteří jsou nejvýznamnějším hybatelem vysokého ekonomického růstu posledních let: „Vláda bude dělat proevropskou politiku a garantovat, že nebude ohrožený status quo v oblasti práv národnostních menšin. Vláda také dodrží všechny závazky, které vyplývají z členství v EU, NATO nebo OECD,“ řekl Fico.⁷⁶

Ficův kabinet se také zavázal dodržet plánovaný termín pro přijetí eura na Slovensku, naplánovaný předchozí vládou; 16. srpna 2006 schválil stropy rozpočtových schodků na tři následující roky tak, aby nepřesahovaly hranici určenou EU, a 11. října návrh státního rozpočtu na rok 2007, podle něžž celkový schodek veřejných financí, který kromě státního rozpočtu zahrnuje i hospodaření dalších institucí, včetně Fondu národního majetku a Sociální pojišťovny, neměl překročit 2,9 % HDP – na rok 2008 byl naplánován pokles schodku na 2,5 procenta a v roce 2009 na dvě procenta.⁷⁷

Dohoda z prosincového (2005) summitu o sedmiletém rozpočtu EU pro léta 2007 až 2013 otevřela dveře ke znásobení přílivu financí pro nové členské země.⁷⁸ Eura by měla směřovat

⁷⁵ Palata, L. *Robert Fico: Český model nad slovenským vyhrál* [online]. aktualizováno 2006-03-18 [cit. 2007-04-15] Dostupné z WWW: <http://lidovky.zpravy.cz/ln_rozhovory.asp?r=ln_rozhovory&c=A060318_155753_ln_rozhovory_znk>

⁷⁶

Palata, L. *Fico se spojil s Mečiarom* [online]. aktualizováno 2006-06-29 [cit. 2007-04-15] Dostupné z WWW: <http://lidovky.zpravy.cz/fico-se-spojil-s-meciarem-0xo-/ln_noviny.asp?c=A060629_000002_ln_noviny_sko&klic=213955&mes=060629_0>

⁷⁷

Halonoviny.cz. *SR 2006: Fico zachraňuje, co se dá* [online]. c2007, aktualizováno 2006-12-11 [cit. 2007-04-16] Dostupné z WWW: <<http://www.halonoviny.cz/index.php?id=84984>>

⁷⁸

Novinky.cz. *Česko a Slovensko získají z EU víc, než vloží* [online]. c2003-2009, aktualizováno 2006-05-05 [cit. 2007-04-16] Dostupné z WWW: <http://www.novinky.cz/eu/cesko-a-slovensko-ziskaji-z-eu-vic---nez-vlozi_84635_r3gg2.html>

především do slovenské infrastruktury a na budování znalostní ekonomiky. Ficova vláda 8. října upravila rozdělení prostředků z fondů EU na léta 2007 až 2013 – k původním osmi základním programům přibyly další tři. Celková finanční částka zůstala na úrovni přes 11 miliard eur (přes 410 miliard Sk).

Ficova vláda již 11. října 2006 rozhodla, že SR otevře svůj trh práce občanům Bulharska a Rumunska - novým členům EU od 1.1.2007.⁷⁹

Vláda SR v prosinci 2006 schválila také zapojení Slovenska do Fondu pro země západního Balkánu v rámci Evropské banky pro obnovu a rozvoj. Vklad SR do Fondu má být hrazen ve dvou stejných částkách, první částka ve výši 250 tis. eur v roce 2007 a stejná suma v roce 2008. Slovenská pomoc přes rozvojové projekty by se měla zvýšit ze současných 0,1 % HDP na 0,17 % v roce 2010 a 0,33 % v roce 2015.

I když předvolební rétorika SMERu nasvědčovala tomu, že se Slovensko vydá cestou razantního rušení reforem, nakonec k tomu nedochází. Reformy zůstávají - až na několik drobných úprav - zachovány, protože se prokazuje jejich ekonomická i společenská prospěšnost.

Nová vláda ponechala rovnou daň, lidem s příjmy nad milion korun však vzala nezdaněné minimum 82 tisíc korun. Vrátila se ke dvěma sazbám daně z přidané hodnoty - od ledna 2007 platí snížená, 10% sazba daně z přidané hodnoty na léky. Od ledna 2008 je snížená sazba daně rozšířena na vybrané zdravotní pomůcky, knihy a tiskárenské výrobky.

Ficův SMER měl jako jedno ze svých hlavních předvolebních témat rušení poplatků. V oblasti poskytování zdravotní péče byly zrušeny poplatky za ambulantní ošetření a za pobyt v nemocnici. Poplatek za lékařský předpis byl snížen z 20 Sk na 5 Sk. Zůstal zachován poplatek za využívání pohotovostní služby ve výši 60 Sk a poplatek za dopravu sanitkou 2 Sk/km. Lázeňský poplatek pro kategorii „A“ je ve výši 50 Sk/noc, pro kategorie „B“ (spoluúčast pacienta) je poplatek v rozpětí 150 – 220 Sk/noc. (Poplatky byly zavedeny ve slovenském zdravotnictví jako jeden z prvních reformních kroků. Hlavním důvodem pro jejich zavedení bylo kromě zvýšení příjmů nemocnic a lékařů také upozornění pro obyvatele na to, že zdravotnictví není zadarmo.)⁸⁰

⁷⁹ Zastupitelský úřad ČR v Bratislavě. *Souhrnná teritoriální informace Slovensko* [online]. c1997-2009, aktualizováno 2008-09-30 [cit. 2009-01-15] Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/slovensko/1000797/>>

⁸⁰ Fránek, T. *Fico ruší první zákon: Platbu u lékaře* [online]. c1999-2009, aktualizováno 2006-07-21 [cit. 2007-01-14] Dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/clanek.phtml?id=201193>>

Během prvního pololetí roku 2008 byl systém důchodové reformy přechodně upraven tím, že byl dočasně, od ledna 2008 do 30. června 2008 otevřen 2. pilíř důchodové reformy. Další změnou z roku 2007 s dopadem na vývoj v roce 2008 bylo prodloužení povinného období důchodového pojištění. Nárok na důchod žadatele se posunul z povinných deseti let na patnáct let spoření. Podle stávajícího zákona o sociálním pojištění odvádí v rámci druhého, kapitalizačního pilíře zaměstnanec i jeho zaměstnavatel po devíti procentech z hrubé mzdy. Stejný díl si na financování prvního pilíře, tedy státního průběžného systému, odebírá Sociální pojišťovna. Ke konci července 2008 důchodové správcovské společnosti spravovaly majetek v hodnotě přes 61 mld. Sk. Zhodnocení vkladů v kapitalizačním, 2. pilíři se i v důsledku finanční krize dostalo do záporných hodnot.

Změny nastaly také v sociální oblasti. Od října 2007 byla navýšena minimální mzda o 500 Sk na 8100 Sk. Počínaje rokem 2009 by se měla zvyšovat v každém lednu. Upravily se i dávky osob a rodin ve hmotné nouzi. Vláda dále pro rok 2008 schválila zvýšení příspěvku rodičům na první dítě z 11 tis. Sk na 20 440 Sk. Spolu s příspěvkem při narození dítěte ve výši 4 560 Sk by po schválení parlamentem stát rodičům poskytl 25 tis. Sk.

Zatím nedošlo ke změně v případě zastavení privatizace strategických podniků – železniční společnosti Cargo, SAD a tepláren. Energetika a především jaderná energetika je vládní prioritou. Do programu pro nejbližší období je zařazeno nejen dokončení JE Mochovce (Zprovoznění 3. a 4. bloku je zatím stanoveno na léta 2013 a 2014. Pro Slovensko je dle vyjádření premiéra životně důležité dokončit Mochovce ve stanoveném termínu. I když každý posun termínu dokončení způsobí Slovensku dle premiéra mimořádně velké problémy, premiér zdůraznil, že stát jako menšinový vlastník nemá na termíny dostavby vliv.), ale i výstavba nových bloků v JE Jaslovské Bohunice, do úvahy přichází i výstavba nové JE na východním Slovensku. Z hlediska energetiky bylo pro rok 2007 významné odstavení prvního ze dvou bloků jaderné elektrárny V1 v Jaslovských Bohunicích ke 31. 12. 2006. Slovensko se tak z tradičního vývozce elektrické energie stalo zemí s vyrovnanou bilancí a po odstavení druhého bloku této elektrárny bude Slovensko odkázáno na dovoz elektrické energie ze zahraničí.⁸¹

⁸¹ Zastupitelský úřad ČR v Bratislavě. *Souhrnná teritoriální informace Slovensko* [online]. c1997-2009, aktualizováno 2008-09-30 [cit. 2009-01-15] Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/slovensko/1000797/>>

V pololetí 2008 byla zahájena spolupráce pražské a bratislavské burzy. Tato spolupráce by měla přispět k nastartování bratislavské burzy na které se téměř neobchoduje. V roce 2007 byly v Bratislavě zobchodovány akcie v propočtu za 600 mil. Kč.

11. 4. 2008 se Slovensko stalo v pořadí devátou zemí, která ratifikovala novou evropskou smlouvu. O *Lisabonské smlouvě* se původně na Slovensku mělo hlasovat začátkem února, ale opozice pod vedením bývalého slovenského premiéra Mikuláše Dzurindy odmítla smlouvu podpořit do doby než vláda přepracuje sporný návrh tiskového zákona, který čelí kritice za omezování svobody tisku i ze zahraničí. Přestože má slovenský premiér Robert Fico v 150 členném parlamentu pohodlnou většinu, k ratifikaci *Lisabonské smlouvy* potřeboval dvě třetiny všech hlasů. Scházející hlasy nakonec získal od Strany maďarské koalice (SMK), která se podle svého předsedy Pála Csákyho rozhodla smlouvu podpořit aby „ochránila dobré jméno Slovenska v zahraničí“.⁸²

3.2.1.1 Vybrané ekonomické ukazatele

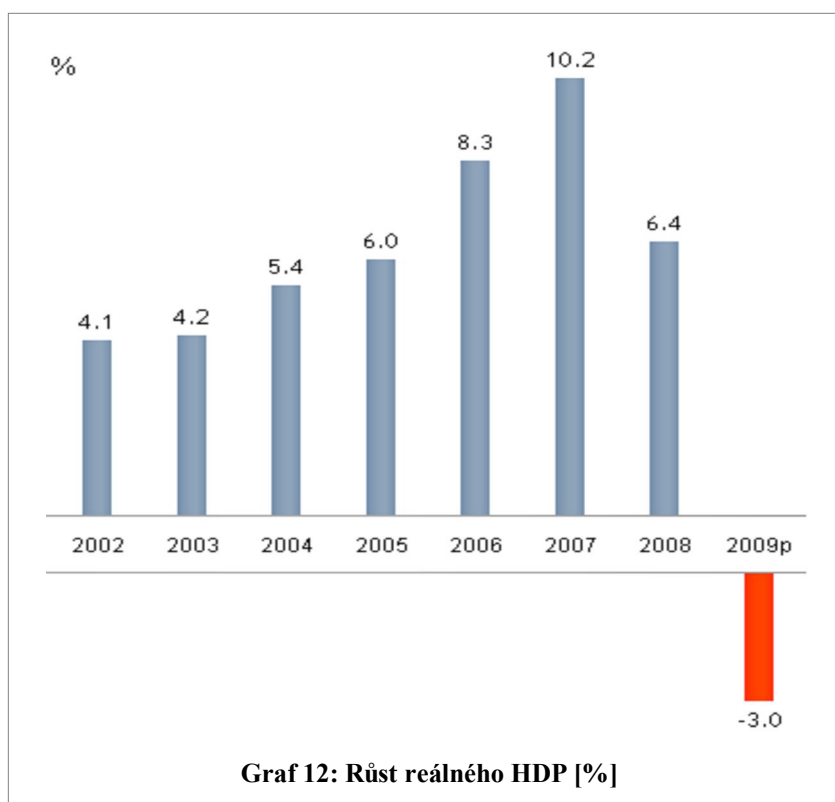
Slovenská ekonomika čtyři roky po sobě nepřetržitě zrychlovala svojí výkonnost. Hospodářský vývoj slovenské ekonomiky za pololetí 2008 lze charakterizovat jako pokračování předchozího vývoje s nižším tempem růstu. Nadále se ve vývoji pozitivně odráží nastartované ekonomické reformy, především reforma daňová se svým významným podílem na aktivizaci zájmu zahraničních investorů o Slovensko.

Statistické výsledky rovněž signalizují, že vývoj směřoval ke kvalitativnější podobě, byl podpořen růstem nabídky z převažující části odvětví. Změnou oproti předcházejícímu roku se zatím ukazuje vývoj v zahraničním obchodě. Zatímco v roce 2007 byl ekonomický růst podporován příznivou kombinací vlivu domácí poptávky a pozitivního vlivu čistého vývozu, v roce 2008 čisté saldo zahraničního obchodu snížilo potenciální přírůstek HDP.

Za pololetí 2008 byl vytvořen hrubý domácí produkt v objemu 979,5 mld. Sk. Z vytvořeného HDP tvořila přidaná hodnota 894,2 mld. Sk a meziročně byla vyšší o 8,8 %. Na jejím zvýšení se podílel především objem přidané hodnoty v průmyslu (o 13,1 %), v obchodě a dopravě (o 10,7 %). Úrovni roku 2007 nedosáhla přidaná hodnota vytvořena v zemědělství a rybolovu. V roce 2008 došlo ke snížení růstu reálného HDP na 6,4 %, nicméně na rok 2009 se již

⁸² EurActiv.cz. *Slovensko ratifikovalo Lisabonskou smlouvu* [online]. [cit. 17.4.2008] Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/budoucnost-eu/clanek/slovensko-ratifikovalo-lisabonskou-smlouvu>>

vlivem světové hospodářské krize předpokládá i na Slovensku propad růstu reálného HDP do záporných čísel.⁸³



Zdroj: Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2009 [cit. 2009-04-17] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>

Meziroční růst inflace se zrychlil v průměru za rok v pololetí 2008 na 4,2 %. Tempo růstu spotřebitelských cen bylo nejvyšší za posledních šest čtvrtletí. Vývoj inflace nejvíc ovlivnil meziroční růst cen potravin a pohonných látek.

Hospodaření státního rozpočtu skončilo k 30. 6. 2008 schodkem 4,1 mld. Sk. Příjmy státního rozpočtu byly oproti časovému podílu z ročního objemu nižší o 17,9 mld. Sk. Výdaje státního rozpočtu byly čerpány v objemu 160,3 mld. Sk a byly nižší oproti rozpočtované části o 29,8 mld. Sk.

Růst ekonomiky zároveň přispěl k udržení pozitivních trendů na trhu práce. Meziroční růst zaměstnanosti se v porovnání s pololetím 2007 zrychlil o 0,3 p.b. Celkový počet pracujících v průměru za pololetí 2008 dosáhl 2,39 mil. osob. Změnil se i trend ve vývoji odchodu za

⁸³ Zastupitelský úřad ČR v Bratislavě. *Souhrnná teritoriální informace Slovensko* [online]. c1997-2009, aktualizováno 2008-09-30 [cit. 2009-01-15] Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/slovensko/1000797/>>

prací do zahraničí - průměru (za 1. pololetí) se počet pracujících v zahraničí meziročně snížil o 3,6 tis. (o 2,1 %) na 171,1 tis. osob. Nejvíc lidí se na Slovensko vrátilo z Velké Británie. Nejčastěji Slováci pracovali v Česku, Británii, Maďarsku, Rakousku a Německu.

Ekonomický růst se projevil i ve tvorbě pracovních míst. V 1. pololetí 2008 bylo v hospodářství SR k dispozici v průměru 26 366 pracovních míst. V porovnání s pololetím roku 2007 se jejich počet zvýšil o 26,2 %. V průměru za pololetí 2008 klesla míra nezaměstnanosti o 1 p.b. na 10,3 %. Nezaměstnanost se snížila ve všech krajích. Největší pokles podílu lidí bez práce (o 2,4 p.b.) zaznamenali v Žilinském a Košickém kraji. Nejméně lidí bez práce bylo tradičně v Bratislavě a okolí. (Něméně stále se liší údaje o vývoji nezaměstnanosti, které poskytují Statistický úřad SR a Ústředí práce, sociálních věcí a rodiny SR, protože trvá odlišná evidence nezaměstnaných a výběrový vzorek při zjišťování míry nezaměstnanosti.)

Průměrná nominální měsíční mzda zaměstnance v hospodářství se v prvním pololetí roku 2008 meziročně zvýšila o 9,7 % na 20 950 Sk (695,34 eur). Při zohlednění vývoje spotřebitelských cen se růst reálné mzdy meziročně zpomalil o 1 p.b. na 3,3 %. Kromě hotelů a restaurací (pokles o 1,6%) a finančního zprostředkování (pokles o 1 %) vzrostla reálná mzda v rozmezí od 7,8 % (těžba nerostných surovin) do 0,8 % (doprava, pošty a telekomunikace).

Růst produkce v průmyslu se v porovnání s pololetím 2007 zpomalil na 6,7 % (o 7,9 p.b. nižší), především v důsledku snížení tempa růstu průmyslové výroby na 7,3 % (o 11,1 p.b.). Dynamiku průmyslové výroby výrazně utlumilo zpomalení růstu produkce ve výrobě dopravních prostředků na 21,2 % (o 63,7 p.b.). Zpomalil se i růst výroby strojů na 10,5 % (o 7,7 p.b.). I když automobilový průmysl stále zůstává nosným odvětvím slovenské ekonomiky, čím dál tím více se do popředí dostává elektrotechnický průmysl a energetika. Rozvoj elektrotechnického průmyslu je spjat s růstem produkce elektrotechnických závodů Sony a Samsung. Slovenský automobilový průmysl představují tři hlavní automobilky, a to Volkswagen Slovakia v Bratislavě, PSA Peugeot Citroen v Trnavě a KIA Motors Slovakia v Žilině.

Deset největších vývozců (Volksagen Slovakia; Samsung Electronics Europe; U.S.Steel Košice; Slovnaft; PCA Slovakia; KIA Motors; Samsung Electronics Slovakia; Sony Slovakia,

Slovnaft Petrochemicals a Mondi Business Paper) se podílí 42,53 % na celkovém slovenském exportu.⁸⁴

⁸⁴ Zastupitelský úřad ČR v Bratislavě. *Souhrnná teritoriální informace Slovensko* [online]. c1997-2009, aktualizováno 2008-09-30 [cit. 2009-01-17] Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/slovensko/1000797/>>

4 PROCES ZAVÁDĚNÍ EURA NA SLOVENSKU

Rámcová úprava přechodu na euro má podobu „generálního zákona“⁸⁵, který stanoví zásady a pravidla, jež je při zavedení eura do hotovostního a bezhotovostního oběhu třeba dodržovat (např. kontinuita smluv, cenová neutralita a ochrana hospodářských zájmů občanů, povinné dvojí uvádění cen), určuje kontrolní orgány, stanoví sankce za případné porušení pravidel a předvídá potřebné změny dalších právních textů. Jeho text byl široce diskutován s Evropskou komisí.

Orgánem, jenž přípravy řídil, je národní koordinační výbor, jemuž předsedal ministr financí jakožto národní koordinátor. Místopředsedou výboru byl guvernér Národní banky Slovenska. Národní koordinační výbor dohlížel na plnění národního plánu zavedení eura. Vláda dále vytvořila pozici ad hoc „zplnomocněnce vlády pro zavedení eura“, jehož úkolem bylo koordinovat běžné přípravy a upozorňovat na případné problémy. Technické podrobnosti příprav byly diskutovány na úrovni pěti pracovních výborů; činnost každého z nich podléhala doзору jiného ministerstva či Národní banky Slovenska.

Dohled nad přípravami podniků k přechodu na euro a poskytování podpory v této souvislosti byly vyhrazeny ministerstvu hospodářství a jeho Národní agentuře pro rozvoj malého a středního podnikání (NADSME). Hlavní činnosti agentury NADSME spočívala v budování kapacit pro poskytování poradenství na regionální úrovni, dále v pořádání seminářů pro malé a střední podniky a v přípravě informačních materiálů (např. brožur, příruček atd.)⁸⁶.

Náklady, jež si přípravy na přechod na euro vyžádaly, byly zahrnuty do rozpočtů na léta 2008 - 2009. Podle ustanovení „generálního zákona“ budou všechny platby občanů do veřejných rozpočtů zaokrouhlovány dolů, zatímco výdaje z veřejných rozpočtů budou zaokrouhlovány nahoru.

4.1 Plnění konvergenčních kritérií

Na začátku května zveřejnily Evropská komise (EK) a Evropská centrální banka (ECB) své pravidelné *Konvergenční zprávy za rok 2008*, ve kterých hodnotily hospodářskou a právní konvergenci deseti členských států EU (Bulharska, České republiky, Estonska, Litvy,

⁸⁵ Zákon č. 659/2007 Z.z. ze dne 28. listopadu 2007 o zavedení meny euro v Slovenskej republike a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

⁸⁶ Evropská komise. *Sdělení komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské centrální bance - Sedmá zpráva o praktických přípravách na budoucí rozšíření eurozóny {SEK(2008) 2306}* [online]. aktualizováno 2008-07-18 [cit. 2009-03-09] Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0480:CS:NOT#top>>

Lotyšska, Maďarska, Polska, Rumunska, Slovenska a Švédska). Slovensko bylo jako žhavý kandidát na přijetí eura od ledna roku 2009 v těchto zprávách hodnoceno obzvláště podrobně. Zatímco Komise vyhodnotila plnění maastrichtských kritérií na Slovensku jako relativně bezproblémové, ECB je vůči Slovensku kritičtější.

4.1.1 Kritérium cenové stability

- *Slovensko plní*, ale Konvergenční zpráva ECB vyjadřuje značné obavy týkající se udržitelnosti plnění tohoto kritéria.

Míra inflace měřená harmonizovaným indexem spotřebitelských cen (HICP) byla k březnu 2008 (2,2 %) o 1,0 p.b. nižší než referenční hodnota 3,2 %. K tlumení inflace přispívalo trendové posilování měnového kurzu koruny, které bylo silné zejména během roku 2007 a počátkem roku 2008. Posilování koruny v kombinaci s pouze pozvolným zvyšováním regulovaných cen energií a růstem cen pohonných hmot přispěly ke snížení meziroční HICP inflace na 1,2 % v létě 2007. Ovšem následně inflace opět vzrostla na 3,4 % v prvním čtvrtletí 2008. Nárůst inflace byl ovlivněn vedle celosvětového vývoje cen energií a potravin i akcelerací cen neregulovaných služeb.

ECB pro rok 2008 očekává průměrnou inflaci přibližně 3,8 % a její následný pokles na 3,3 % v roce 2009. Výhled vývoje inflace na Slovensku je ovšem dle Konvergenční zprávy ECB opředen mnoha riziky a tato instituce vyjadřovala značné obavy o udržitelnost plnění kritéria cenové stability. Rizika souvisí dle ECB s odezněním tlumícího vlivu posilování koruny na inflaci a s růstem světových cen energií, jenž se doposud plně nepromítl do spotřebitelských cen. Z dlouhodobého hlediska bude na růst inflace na Slovensku dle ECB tlačit i proces dohánění hospodářské úrovně a cenové hladiny na úroveň vyspělých zemí⁸⁷.

O schopnosti Slovenska plnit dlouhodobě inflační kritérium pro vstup do Eurozóny šlo tedy oprávněně pochybovat, neboť zde existuje celá řada vysoce proinflačních faktorů:

- v zemi sílí inflační tlaky podporované vysokým ekonomickým růstem,
- inflace je uměle držena pod pokličkou nízkým růstem regulovaných cen,
- ve světě nabírá na síle vlna zdražování zemědělských produktů a energetických komodit,
- pobytem koruny v ERM II přichází slovenská ekonomika o inflační polštář,

⁸⁷ Česká národní banka. *Monitoring centrálních bank červen 2008: část 3 - Konvergenční zprávy hodnotí připravenost Slovenska na euro* [online]. aktualizováno 2008-06-08 [cit. 2008-11-08] Dostupné z WWW.: <http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/monitoring_centralnich_bank/download/0802_mcb.pdf>

- úrokové sazby NBS kopírující sazby ECB snižují tlumící vliv měnové politiky na inflaci,
- klesající míra nezaměstnanosti začne pozvolna tlačit na rychlý růst platů⁸⁸.

4.1.2 Kritérium dlouhodobých úrokových sazeb

- *splněno s přehledem*

Průměrná hodnota dlouhodobých úrokových sazeb byla k březnu 2008 (4,5 %) o 2 p.b. pod referenční hodnotou (6,5 %). Diferenciál vůči dlouhodobým úrokovým sazbám v eurozóně se výrazně snižoval již od roku 2002, až prakticky na nulové hodnoty v dubnu 2007.

4.1.3 Pobyt koruny v kursovém mechanismu ERM II

- *charakterizován trendovou apreciací*

Slovenská koruna je členem ERM II od 28. listopadu 2005, čímž o půl roku překročila minimální dvouletou účast v tomto kursovém systému. Centrální parita byla stanovena na úrovni 38,4550 slovenských korun za euro. Vzhledem k posilujícímu trendu slovenské koruny byla 19. března 2007 slovenská koruna revalvována o 8,5 % na 35,4424 korun za euro. Posilování slovenské koruny pak dále pokračovalo i na jaře 2008, kdy se kurz koruny pohyboval 8-9 % nad centrální paritou. Celkově se kurz slovenské koruny během sledovaného dvouletého období pohyboval v silnější části flukтуаčního pásma s průměrnou odchylkou 5,4 % od centrální parity. Nicméně koruna nebyla vystavena závažným tlakům, a kritérium kursově stability tak bylo splněno. Nicméně pozorované trendové posilování slovenské koruny komplikovalo analýzu, jak by mohla slovenská ekonomika fungovat v podmínkách neodvolatelně zafixovaného nominálního kurzu.

4.1.4 Kritérium v oblasti veřejných financí

- *splněno*

5. července 2004 byla na Slovensko uvalena procedura při nadměrném schodku (Excessive Deficit Procedure neboli EDP) jako opatření ke snížení deficitu veřejných financí pod úroveň 3 % HDP do roku 2008. V průběhu sledovaného období se podařilo deficit veřejných financí výrazně snížit (v roce 2007 na 2,2 % HDP) zejména díky omezení výdajů vládního rozpočtu.

⁸⁸ Zemánek, J. *Euro na Slovensku. Již za pár měsíců, nebo až za několik let?* [online]. aktualizováno 2008-02-17 [cit. 2009-01-12] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-slovensko-euro>>

Vládní dluh se od počátku dekády výrazně snižoval a v roce 2007 dosáhl 29,4 % HDP, přičemž se předpokládá jeho stabilita⁸⁹.

8. 7. 2008 Rada jednajících na základě doporučení Komise zrušila rozhodnutí 2005/182/ES o existenci nadměrného schodku na Slovensku⁹⁰.

4.1.5 Zhodnocení plnění konvergenčních kritérií

Podle Konvergenční zprávy Evropské komise byla všechna ekonomická i legislativní kritéria pro přijetí eura na Slovensku splněna. Přes obavy vyjádřené ECB tak bylo pravděpodobné, že Slovensko na začátku roku 2009 zavede euro jako své zákonné platidlo, čímž se stane 16. členem eurozóny a Národní banka Slovenska součástí Eurosystemu.

Konvergenční zprávy Evropské komise a Evropské centrální banky uvádějí, že v budoucnu bude důležité, aby Slovensko pokračovalo v udržitelné a důvěryhodné fiskální politice. Rovněž bude nutné udržet vývoj mezd v soukromém i veřejném sektoru na úrovni odpovídající růstu produktivity práce. Obě zprávy upozorňují na nutnost posílit konkurenční prostředí na trhu zboží a služeb, se zvláštním důrazem na sektor energetiky.

Obě zprávy byly souběžně předloženy Radě EU, která v červenci 2008 rozhodla o přijetí Slovenska do eurozóny.

4.2 Slovenské euromince

Slovenské euromince se razí v mincovně v Kremnici. Mincovna se celkem postarala o vyražení půl miliardy kusů o váze necelých 2406 tun. Převozy mincí v rámci předzásobení NBS a komerčních bank za přítomnosti policie odstartovaly začátkem září.

V roce 1997 byly na společnou stranu euromincí vybrané tři návrhy Luca Luyxa z Královské belgické mincovny. Zobrazují tři různé mapy Evropy. V pozadí jsou umístěné hvězdy symbolizující Evropskou unii⁹¹. Každý stát má nicméně k dispozici druhou stranu mince.

⁸⁹ Česká národní banka. *Monitoring centrálních bank červen 2008: část 3 - Konvergenční zprávy hodnotí připravenost Slovenska na euro* [online]. Aktualizováno 2008-06-08 [cit. 2008-11-08] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/monitoring_centralnich_bank/download/0802_mcb.pdf>

⁹⁰ Rada Evropské unie. *Rozhodnutí Rady ze dne 8. července 2008 v souladu s čl. 122 odst. 2 Smlouvy o přijetí jednotné měny Slovenskem ke dni 1. ledna 2009 (2008/608/ES)* [online]. aktualizováno 2008-07-08 [cit. 2009-02-10] Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=475229:cs&lang=cs&list=477116:cs,477004:cs,476252:cs,475229:cs,475220:cs,475219:cs,475213:cs,475534:cs,479841:cs,474677:cs,&pos=4&page=3&nbl=972&pgs=10&hwords=&checktext=checkbox&visu=#text>>

⁹¹ ČTK. *Slováci nakupují balíčky euromincí, zájem je velký* [online]. C1996-2009, aktualizováno 2008-12-01 [cit. 2009-02-08]. Dostupné z WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-31058620-slovaci-nakupuji-balicky-eurominci-zajem-je-velky>>

Stejně jako v ostatních členských státech eurozóny nesou slovenské euromince národní symboly.

28.10.2008 Evropská komise v Úředním věstníku zveřejnila, že Slovenská republika vydá mince v hodnotě 10, 20 a 50 centů + 1 a 2 EUR, které budou mít novou společnou stranu euromincí. Mince s nejnižší hodnotou (1 cent, 2 centy a 5 centů) budou vydány s původní společnou stranou, protože u těchto mincí nebyla společná strana doposud upravena.

- **1 a 2 eurové mince:** Ve středovém poli mince je vyobrazen dvojitý kříž na třech pahorcích (podle vyobrazení ve státním znaku Slovenska - dvojkříž na trojvrší je erbovním znamením státního znaku SR) na pozadí stylizovaných skal. Podél levého resp. pravého okraje středového pole je vyryt letopočet a název země "SLOVENSKO". Po stranách spodní části dvojitého kříže je zobrazen znak mincovny a iniciály IŘ výtvarníka Ivana Řeháka. Mezikruží mince je lemováno dvanácti hvězdami evropské vlajky. Vlys hrany dvoueurové mince: SLOVENSKÁ REPUBLIKA, následováno třemi symboly (hvězda – lipový list – hvězda).

- **50, 20 a 10 eurocentů:** Ve střední části mince je zobrazen Bratislavský hrad (charakteristická dominanta města) a v popředí po levé straně státní znak Slovenska. Pod hradem je vyobrazen letopočet. Do polokruhu ve spodní části motivu je vyryt název země "SLOVENSKO". Po levé straně znaku lze spatřit znak mincovny, vpravo pak iniciály JČ a PK výtvarníků Jána Černaje a Pavla Károlyho. Motiv je lemován dvanácti hvězdami evropské vlajky.

- **5, 2 a 1 eurocent:** Ve střední části mince je zobrazen tatranský vrchol Kriváň (který je považován za symbol ochrany svobody a svébytnosti slovenského národa). Pod horou je vyryt název země "SLOVENSKO" a letopočet. Pod letopočtem je umístěn státní znak Slovenska, po jehož levé straně se nachází znak mincovny a po pravé straně iniciála "Z", jež označuje rytec Drahomíra Zobka. Motiv je lemován dvanácti hvězdami evropské vlajky⁹².

⁹² Evropská komise. *Nová národní strana euromincí určených k oběhu* [online]. aktualizováno 2008-10-28 [cit. 2009-03-09]
Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=481683:cs&lang=cs&list=483548:cs,482864:cs,482545:cs,481910:cs,481683:cs,480135:cs,479279:cs,479251:cs,479072:cs,477424:cs,&pos=5&page=2&nbl=972&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>>

Eurobankovky jsou pro všechny státy EU stejné z obou stran. Navrhl je rakouský výtvarník Robert Kalina. Zobrazují různé architektonické styly. Bankovky si Slovensko půjčilo z Eurosystemu prostřednictvím rakouské centrální banky; celkem by se do země převezlo 188 milionů bankovek v hodnotě přes sedm miliard eur.

Nejnižší eurobankovka má hodnotu pět eur. To je v přepočtu asi 150 slovenských korun. Nejmenší bankovkou, kterou Slováci používali při placení, byla dvacetikoruna. Není proto divu, že by přivítali, kdyby existovaly i papírové peníze nižší nominální hodnoty.

Slovenskými orgány odpovědnými za ochranu eura před paděláním jsou především Národní centrální úřad pro boj proti falšování peněz při ministerstvu vnitra a dále národní centra pro analýzu a monitorování falzifikátů eurových bankovek a eurových mincí při Národní bance Slovenska⁹³.

4.3 Proces zavádění eura na Slovensku

Přípravy na přijetí eura byly formálně zahájeny již 6. června 2005, kdy slovenská vláda přijala *Národní plán zavedení eura*, který vymezil obecný rámec pro praktické přípravy na přechod a specifikoval úkoly různých odvětví hospodářství a veřejné správy. V březnu 2007 a dubnu 2008 proběhla jeho aktualizace.

Dne 17. října 2007 byla přijata aktualizovaná a rozšířená *Komunikační strategie zavedení eura v SR*, vypracovaná pracovním výborem pro komunikaci. Dne 7. prosince 2007 podepsala Komise partnerskou dohodu se slovenskou stranou. V souladu s touto „zastřešující dohodou“ Komise podpořila komunikační činnost slovenské strany poskytnutím propagačního materiálu, zapůjčením výstavní expozice věnované euru (jež byla v lednu až únoru 2008 představena v Bratislavě a Košicích) a uspořádáním semináře pro slovenské novináře v Bruselu (březen 2008). Obě strany dále dne 20. prosince 2007 podepsaly grantovou dohodu. Z prostředků grantu Komise do konce července 2008 spolufinancovala řadu činností včetně náboru úředníků na úsek komunikace, mediálních kampaní (určených např. romské menšině), zřízení národní linky pomoci v souvislosti s přechodem na euro, národní internetové stránky věnované euru, projektu „Euro do škol“ a vzdělávacího programu pro osoby s významným vlivem na tvorbu veřejného mínění⁹⁴.

⁹³ Evropská komise. *Sdělení komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské centrální bance - Sedmá zpráva o praktických přípravách na budoucí rozšíření eurozóny {SEK(2008) 2306}* [online]. aktualizováno 2008-07-18 [cit. 9.3.2009] Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0480:CS:NOT#top>>

⁹⁴ Tamtéž

Informační kampaň vláda odstartovala v lednu 2008 s cílem informovat obyvatele a ulehčit jim přechod na euro. Náklady na kampaň byly vyčísleny na 180 milionů Sk. Vnímaná úroveň informovanosti v SR byla na nejvyšší úrovni ze všech sledovaných zemí (výsledky říjnového průzkumu Eurobarometru na Slovensku: 80 % občanů se cítí spíše dobře nebo velmi dobře informováno)⁹⁵.

Dne 28. května byla po dohodě ministrů financí zemí eurozóny, prezidenta ECB, ministrů financí a guvernérů centrálních bank Dánska, Estonska, Litvy, Lotyšska a Slovenska revalvována centrální parita slovenské koruny v ERM II o 17,6472 %, s účinností od 29. května 2008. Centrální parita koruny byla nastavena na 30,1260 Sk za 1 euro s tím, že bude i nadále využíváno standardní fluktuační pásmo ± 15 % kolem centrální parity. Hodnoty horního a dolního pásma tak činí 34,6449 Sk a 25,6071 Sk⁹⁶.

Dne 8. července 2008 ministři financí a hospodářství, sdružení v Radě ECOFIN, definitivně potvrdili zavedení eura na Slovensku od 1. ledna 2009. Slovensko je tedy první ze zemí Vyšehradské čtyřky, která se stává členem eurozóny. Bylo rozhodnuto, že Slovenská ekonomika vstoupí do eurozóny s přepočítacím koeficientem 30,1260 slovenských korun za euro, podle něhož budou přepočteny všechny peněžní částky.

Již od 24. srpna slovenským obchodníkům vznikla povinnost tzv. *duálního označování cen*, která skončí jeden rok po zavedení eura (tj. 31. prosince 2009). Duální označování cen spočívá v uvádění cen ve slovenských korunách a zároveň i v eurech. Pravidla dvojího uvádění cen stanovila vláda nařízením ze dne 27. března 2008. Účelem tohoto opatření bylo ulehčit občanům přivykání si nové měně a novým cenovým relacím. Bezprostřední porovnatelnost cen v korunách a eurech také umožnila snadnou kontrolu obchodníků, zda nezneužívají zavedení eura k neodůvodněnému zvyšování cen.

Vládní zmocněnec pro euro a sdružení podnikatelů Slovenska zahájili projekt „*etický kodex*“, jenž zavazuje všechny zúčastněné strany k tomu, aby dodržovaly pravidla výměny,

⁹⁵ Evropská komise. *Sdělení komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské centrální bance - Osmá zpráva o praktických přípravách na budoucí rozšíření eurozóny* [online].

aktualizováno 2008-12-12 [cit. 2009-03-09] Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=484736:cs&lang=cs&list=488917:cs,488749:cs,488746:cs,487040:cs,486372:cs,485897:cs,485119:cs,484736:cs,484852:cs,483899:cs,&pos=8&page=1&nb=972&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>>

⁹⁶ Česká národní banka. *Monitoring centrálních bank červen 2008: část 3 - Konvergenční zprávy hodnotí připravenost Slovenska na euro* [online]. Aktualizováno 2008-06-08 [cit. 2008-11-08] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/monitoring_centralnich_bank/download/0802_mcb.pdf>

nezneužívaly je ve svůj prospěch a aby svým klientům, obchodním partnerům a zaměstnancům aktivně poskytovaly informace o výměně⁹⁷.

Hlavním orgánem odpovědným za monitorování cen je Slovenská obchodní inspekce (SOI) s úkolem kontrolovat po celé období dvojího uvádění cen a několik měsíců po jeho skončení správnost dvojího uvádění cen, dodržování pravidel pro zaokrouhlování a správné používání přepočítacího koeficientu. Dále pak monitorovat cenovou neutralitu přechodu na euro a zákaz zahrnování nákladů na tento přechod do cen stanovený „generálním zákonem“. SOI od 1. srpna 2008 do 30. června 2009 sleduje každých 10 dní ceny 196 druhů často kupovaného zboží. Kontroly SOI doplňuje systém sledování cen prováděný sdružením spotřebitelů Slovenska. Během prvních dvou týdnů období dvojího uvádění cen (24. srpna – 7. září) byly zjištěny nedostatky u přibližně 45 % kontrolovaných obchodů a provozoven poskytujících služby (např. nebyl uveden směnný kurz nebo byl nesprávný, chyběla cena v eurech nebo byla nesprávně vypočtena či zaokrouhlena atd.). Čím více se blížil den výměny, tím aktivněji podnikatelé začali shánět informace a výsledky kontrol se tak zlepšovaly. V polovině října 2008 již 74 % z 8 200 podniků kontrolovaných SOI uplatňovalo pravidla výměny správně. Inspektoři SOI kromě kontroly rovněž vysvětlovali pravidla výměny a distribuovali informační materiály. Značná část zjištěných nedostatků se tak napravila již během samotné kontroly. Zvláštní pozornost se věnovala malým a středním podnikům a podnikům v odlehlých oblastech⁹⁸.

Povinnost duálního označování cen vyžadovala vyměnit velké množství cenovek a neobešla se bez technických zásahů do pokladen, bankomatů a informačních systémů. Slovenští podnikatelé však s realizací těchto opatření neměli závažnější problémy. Mnohé firmy začaly uvádět dvojí ceny ještě dříve, než jim tato povinnost byla zákonem uložena. Příkladem je Slovenská spořitelna, která začala duálně označovat peněžní částky na výpisech z bankomatů už po třech hodinách od vyhlášení oficiálního přepočítacího koeficientu.

Předzásobování obchodních bank euromincemi začalo 6. září 2008 a eurobankovkami o měsíc později. Druhotné předzásobení podniků bylo zahájeno počátkem listopadu 2008.

⁹⁷ Evropská komise. *Sdělení komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské centrální bance - Osmá zpráva o praktických přípravách na budoucí rozšíření eurozóny* [online].

aktualizováno 2008-12-12 [cit. 2009-03-09] Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=484736:cs&lang=cs&list=488917:cs,488749:cs,488746:cs,487040:cs,486372:cs,485897:cs,485119:cs,484736:cs,484852:cs,483899:cs,&pos=8&page=1&nb1=972&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>>

⁹⁸ Tamtéž

V listopadu slovenské domácnosti obdržely obálky s informační brožurkou a eurokalkulačkami, které měly nastavený konverzní kurz a tak lidem urychlovaly přepočítání korun na eura. Začátkem prosince čekala domácnosti další poštovní zásilka, která obsahovala materiál o eurových bankovkách a mincích. Informace se zaměřily na podobu peněz a jejich ochranných prvků.

Slovenská centrální banka (NBS) dala vyrobit 1,2 milionu tzv. startovacích balíčků se 45 kusy eurových mincí se slovenskou stranou v hodnotě 500 slovenských korun (500,09 Sk; 16,6 eura; 424 Kč). Slováci si je mohli kupovat již od 1. prosince na pobočkách Slovenské pošty a byl o ně velký zájem⁹⁹. Euromince určené k oběhu mají status zákonného platidla v rámci celé eurozóny, s těmi slovenskými šlo ovšem platit až od 1. 1. 2009 - snaha zaplatit s nimi před tímto datem by se považovala za placení falzifikátem.

Po přijetí eura 1. 1. 2009 koruna nezmizela ze dne na den, přestože slovenská vláda dala přednost scénáři, který se nazývá velký třesk. Ještě 16 dní po Novém roce pokračoval společný oběh koruny a eura; obchodníci ale již vraceli jen eura. Také všech přibližně 2 200 bankomatů na Slovensku od 1. ledna vydávalo pouze eurobankovky (zejména v hodnotě 10 eur a 20 eur). Do konce roku si budou moci občané měnit slovenské koruny za eura v komerčních bankách. Pokud si budou peníze chtít vyměnit až v roce 2010 či později, budou muset zamířit do slovenské centrální banky.

Přijetím eura na Slovensku se ukončila bezmála šestnáctiletá historie samostatné slovenské měny. Ta vznikla stejně jako ta česká 8. 2. 1993, tedy měsíc a osm dní po rozpadu federace. V období mezi zánikem společného státu a vznikem těchto měn existovala mezi Českou republikou a Slovenskem měnová unie.

Krátkého trvání měla tato unie především kvůli očekávání rozdílného ekonomického vývoje. Od tehdejší slovenské vlády se čekalo zbrzdění hospodářských reforem a málokdo v trvání měnové unie věřil. Slováci tak přesouvali svoje úspory do České republiky, čímž vznikala značná nerovnováha. Řešením této situace bylo zavedení dvou samostatných měn, které mohly podobné nerovnováhy vyvažovat změnami kurzu. Rozdělení měn proběhlo velmi hladce a rychle za pomoci kolků, které označovaly dvě nové měny na starých společných československých bankovkách. Avšak již v červenci stejného roku provedli Slováci devalvaci (oficiální snížení kurzu měny vůči ostatním měnám) svého platidla o 10 procent. Slovenská

⁹⁹ ČTK. *Slováci nakupují balíčky euromincí, zájem je velký* [online]. c1996-2009, aktualizováno 2008-12-01 [cit. 2009-02-08] Dostupné z WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-31058620-slovaci-nakupuji-balicky-eurominci-zajem-je-velky>>

koruna později vůči té české s výjimkou roku 1997 dále oslabovala. Na konci roku 1998 už byla k dostání za 80 českých haléřů, o tři roky později za 75 haléřů a v půlce roku 2002 spadla dokonce pod 70 haléřů za slovenskou korunu¹⁰⁰. Po provedení ekonomických reforem Dzurindovými vládami a následném rychlém hospodářském růstu se tamní měna stabilizovala a na konci roku 2008 dosahovala kurzu přibližně 85 českých haléřů za slovenskou korunu.

Slovensko přijetím eura předběhlo ostatní členské země takzvané visegrádské čtyřky, včetně Česka, které zatím nestanovilo ani termín přijetí. Vážnou debatu o přechodu na jednotnou evropskou měnu očekává guvernér České národní banky Zdeněk Tůma i národní koordinátor zavedení eura Oldřich Dědek v letošním roce¹⁰¹. Vláda zatím odmítala termín eura určit s tím, že je nejdříve nutné provést ekonomické reformy a stabilizovat veřejné finance, nicméně premiér Mirek Topolánek nedávno přislíbil vyjádřit se k termínu přijetí eura v listopadu tohoto roku.

Z dvanácti nově přijatých členů EU dosud euro zavedlo kromě Slovenska i Slovinsko, Malta a Kypr. Polsko, Bulharsko a Rumunsko počítá s přijetím v roce 2012 – to se ale ještě samozřejmě může změnit.

V současné době je ale již patrné, že se euro pro Slovensko stalo dvousečnou zbraní a kromě pozitivních ohlasů a názorů je slyšet i ty negativní: Zatímco se většina ekonomik střední Evropy propadá stále hlouběji do krize především kvůli razantnímu propadu místních měn, Slovensku se měnové výkyvy díky vstupu do eurozóny nedotkly. Na druhé straně právě propady okolních měn postavily Slovensko do nelichotivé situace z pohledu cenové konkurenceschopnosti, což pociťují nejen slovenští obyvatelé a podnikatelé, ale i obyvatelé a podnikatelé zpoza hranic ze zemí Visegrádské čtyřky¹⁰².

Předseda slovenské vlády Robert Fico s nadšením prosazoval vstup Slovenska do eurozóny s co nejsilnějším konverzním kurzem, aby se občané při lednové výměně svých korun za eura cítili bohatší. Tento přínos pro občany však zvýšil obavy o konkurenceschopnost obyčejně stabilní slovenské ekonomiky, která je silně závislá na exportech – hlavně automobilů a

¹⁰⁰ Cvrček, Miroslav. *Začaly poslední týdny slovenské koruny. Rodila se ztěžka před 16 lety* [online]. aktualizováno 2008-11-24 [cit. 2009-01-28] Dostupné z WWW: <http://finweb.ihned.cz/c4-10066640-30688640-006000_d-zacaly-posledni-tydny-slovenske-koruny-rodila-se-ztezka-pred-16-lety>

¹⁰¹ ČTK. *Slováci nakupují balíčky euromincí, zájem je velký* [online]. c1996-2009, aktualizováno 2008-12-01 [cit. 2009-02-08] Dostupné z WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-31058620-slovaci-nakupuji-balicky-eurominci-zajem-je-velky>>

¹⁰² Ekonomika.sme.sk. *Financial Times: Euro je pre Slovensko dvojsečnou zbraňou* [online]. c2009, aktualizováno 2009-03-11 [cit. 2009-04-06] Dostupné z WWW: <<http://ekonomika.sme.sk/c/4344608/financial-times-euro-je-pre-slovensko-dvojsečna-zbran.html>>

elektroniky. Oslabováním sousedních měn se snížila jejich konkurenceschopnost. Slováci začali nakupovat za hranicemi v ČR, Maďarsku a Polsku. Například polský zlotý od září 2008 poklesl o třetinu, a tak zatímco polské obchody nemají o zákazníky ze Slovenska nouzi, „vysoké“ slovenské ceny odrazují polské zákazníky.

Podobně aktuální vývoj ukrojil část ze slovenské konkurenceschopnosti v oblasti nákladů na práci. Slovensko mívalo jednu z nejlevnějších pracovních sil ve střední Evropě, ale teď je druhou nejdražší s průměrnou mzdou 7,4 eura za hodinu, což je 12 % nad regionálním průměrem. Pro porovnání, Polsko se propadlo na 20 % pod regionální průměr. Slovenská exportně orientovaná ekonomika pocítila globální zpomalení. Ukazují to aktuální data o hospodářském růstu za čtvrtý kvartál roku 2008, který oproti třetímu čtvrtletí zpomalil z 6,6 % na 2,5 %. Průmyslová produkce v lednu meziročně spadla o 27 %, především kvůli automobilovému průmyslu. A například automobilka Kia odložila oznámení o výstavbě nového závodu na výrobu motorů a svůj nový model bude vyrábět ve fabrice Hyunday v ČR. Zda však bude Slovensko čelit výraznému propadu zahraničních investic je zatím předčasné tvrdit, hlavně díky jeho členství v eurozóně.

Závěr

V diplomové práci je popsán vývoj ekonomiky Slovenska od jeho vzniku v roce 1993 až do poloviny roku 2008. Po počátečních problémech a výrazném propadu ekonomiky a životní úrovně obyvatel v transformačních letech po vzniku samostatného státu za vlády V. Mečiara lze říci, že slovenské výsledky v poslední době předčily i ta nejoptimističtější očekávání a že za ně Slováci vděčí zřejmě vládě Mikuláše Dzurindy, která měla odvalu k provedení nezbytných (i když velmi nepopulárních) reforem veřejného sektoru. Následný růst ekonomiky na Slovensku byl důkazem, že provedené ekonomické reformy a snížení míry zdanění slovenské ekonomice výrazně pomohly.

Nová vláda v čele s premiérem Róbertem Ficem přebrala v roce 2006 jednu z nejrychleji rostoucích ekonomik v Evropě. Tento fakt si patrně uvědomila a proto se, i přes svou předvolební rétoriku, zatím nepustila do žádných radikálních hospodářských experimentů, které by mohly nadprůměrnou kondici Slovenska ohrozit. Premiéru Ficovi se podařilo ustát nelehké povolební časy, kdy se na něho ze všech stran valila nedůvěra a pochybnosti. Důležitým bodem bylo i to, že schválil „maastrichtský“ rozpočet a slíbil splnit cíl předchozí vlády: zavést euro v roce 2009. V minulých letech šlo při troše optimismu po roce 2009 očekávat vyrovnaný státní rozpočet - jakmile by se tohoto stavu podařilo Slovensku dosáhnout, mohli bychom označit reformu veřejných financí v této zemi za dokončenou - nicméně právě probíhající světová hospodářská krize si jistě vybere svou daň i na slovenské ekonomice (- pro letošní rok se již předpokládá propad HDP do záporných čísel).

Slovensku se k 1. 1. 2009 jako první země z Visegrádské čtyřky stalo členem eurozóny. Zavedení eura bylo pro SR bezesporu úspěchem a korunováním několikaletých snah. Nicméně nyní se ukazuje, že bylo z populistických důvodů zavedeno v mnohem silnějším kurzu, než by odpovídalo skutečnému stavu ekonomiky. Vlivem globální ekonomické krize okolní měny oslabily, ale slovenská již nemohla. SR tak přišla o část své konkurenceschopnosti, neboť slovenská pracovní síla oproti okolním státům výrazně podražila. Zároveň je pro slovenské obyvatele v současné době výhodnější nakupovat zboží v zahraničí, čímž podporují obchodníky a rozpočty okolních států místo toho svého. Lze také říci, že pokud se budou zhoršovat nálady lidí a podniků, začnou přehnaně šetřit a nebudou nakupovat ani to, na co mají, může se situace ještě zhoršit.

Na závěr bych chtěla zdůraznit, že i přes rychlý růst slovenské ekonomiky v posledních letech (kdy se držela na předních místech mezi zeměmi EU v meziročním růstu HDP) potrvá dohánění průměrné úrovně hrubého domácího produktu Evropské unie (stejně tak i životní úrovně obyvatel) Slovensku ještě několik desítek let. Současná složitost ekonomických podmínek i snížená vnější poptávka bude nejspíše pokračovat, a proto Slovensko bude nuceno hledat rezervy ve všech sektorech podílejících se na tvorbě HDP. Jedním z dosud méně aktivních sektorů jsou i služby (např. služby obchodní, stavební, pojišťovací, finanční nebo nákladní železniční) – a zatím je i podpora státu k jejich rozvoji poměrně nízká. Vláda již přijala balíček protikrizových opatření, je však nutné podotknout, že vysoce otevřená slovenská ekonomika se jakýmkoli opatřením nemůže stát ostrůvkem růstu uprostřed hospodářského poklesu ve světě. Z krize se může dostat, pokud začne růst i zahraničí, hlavně Německo, které je největším obchodním partnerem SR.

A ačkoli se zdá, že Slovensko bylo na té správné cestě, situace se mění skutečně rapidně a v současnosti je prakticky nemožné předpovědět budoucí vývoj, proto i objektivní zhodnocení procesu přijetí eura na Slovensku přinese až čas.

Seznam literatury

- [1] Fiala, P., Pitrová, M. *Rozšiřování ES/EU*, 3. vyd., Brno, Masarykova univerzita v Brně, 196 s., 2003, ISBN 80-210-2645-6.
- [2] Hřích, J. *Tranzitivní země střední a východní Evropy v závěru svého transformačního procesu a v předvečer vstupu do EU*, 1. vyd., Studijní sešity 1/2004, s. 14-26, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2004
- [3] Kolektiv autorů, *Ekonomické a sociálne súvislosti integrácie Slovenska do Európskej únie*, 1. vyd., Bratislava, Slovenská Akadémia vied – ústav slovenskej a svetovej ekonomiky, 201 s., 2003, ISBN 80-7144-130-9.
- [4] Kováč, D. *Dějiny Slovenska*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 472 s., 2002, ISBN 80-7106-267-7.
- [5] Krausová, A. *Zmena hospodárskeho systému: Sociálne podmienky transformácie na Slovensku*, s.36 – 43, Praha, Nadácia Konrada Adenauera, 1996, ISBN 80-901352-3-4.
- [6] Leška, V. *Dostihne Slovensko své sousedy na cestě do Evropské unie?*, Mezinárodní vztahy 2/2000, ročník 35, s.47 – 61, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2000, ISSN: 0323-1844.
- [7] Leška, V. *Slovensko na cestě do EU a NATO*, 1. vyd., Studijní sešity 1/2000, s. 25-53, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2000
- [8] Leška, V. *Podíl Mečiarova kabinetu na rozmachu think-tanků nevládních organizací*, Mezinárodní vztahy 1/2006, ročník 41, s.134 – 135, Praha, Ústav mezinárodních vztahů, 2006, ISSN: 0323-1844.
- [9] Morvay, K., a kol. *Transformácia ekonomiky: Skúsenosti Slovenska*, 1. vyd., Bratislava, Ústav Slovenskej a svetovej ekonomiky SAV, 189 s., 2005, ISBN 80-7144-143-0.
- [10] Tomšík V. *Proces ekonomické transformace v zemích střední a východní Evropy, I. část*, Vysoká škola ekonomická v Praze, 103 s., 1999, ISBN 80-7079-898-X.
- [11] Valentovič, M., Reptová, O. a kol. *Od spoločného k súkromnému : 10 rokov privatizácie na Slovensku*, 1. vyd., Bratislava, Centrum pre ekonomické a sociálne analýzy, 122 s., 1999, ISBN 80-968293-0-0.
- [12] Vass, R. *Politický a ekonomický vývoj Slovenska v letech 1994 – 2002 v kontextu integrace do EU - Cíle a priority*, Politické vedy 1/2004, roč. 7, s. 173 – 185, Zvolen, Vydavateľstvo Bratia Sabovci, 2004, ISSN 1335-2741.

Elektronické dokumenty

- [13] Cvrček, Miroslav. *Začaly poslední týdny slovenské koruny. Rodila se ztěžka před 16 lety* [online]. aktualizováno 2008-11-24 [cit. 2009-01-28] Dostupné z WWW: <http://finweb.ihned.cz/c4-10066640-30688640-006000_d-zacaly-posledni-tydny-slovenske-koruny-rodila-se-ztezka-pred-16-lety>
- [14] Česká národní banka. *Monitoring centrálních bank červen 2008: část 3 - Konvergenční zprávy hodnotí připravenost Slovenska na euro* [online]. aktualizováno 2008-06-08 [cit. 2008-11-08]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/m2export/sites/www.cnb.cz/cs/menova_politika/monitoring_centralnich_bank/download/0802_mcb.pdf>
- [15] ČTK. *Slováci nakupují balíčky eurominci, zájem je velký* [online]. c1996-2009, aktualizováno 2008-12-01 [cit. 2009-02-08] Dostupné z WWW: <<http://ekonomika.ihned.cz/c1-31058620-slovaci-nakupuji-balicky-eurominci-zajem-je-velky>>
- [16] Ekonomika.sme.sk.. *Financial Times: Euro je pre Slovensko dvojsečnou zbraňou* [online]. c2009, aktualizováno 2009-03-11 [cit. 2009-04-06] Dostupné z WWW: <<http://ekonomika.sme.sk/c/4344608/financial-times-euro-je-pre-slovensko-dvojsecna-zbran.html>>
- [17] EurActiv.cz. *Slovensko ratifikovalo Lisabonskou smlouvu* [online]. c2004-2009, aktualizováno 2008-04-11 [cit. 2008-12-03] Dostupné z WWW: <<http://www.euractiv.cz/buducnost-eu/clanek/slovensko-ratifikovalo-lisabonskou-smlouvu>>
- [18] Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: slovenská ekonomika* [online]. c2009 [cit. 2009-03-04] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-slovensko.html>>
- [19] Euroekonom.cz. *Svět hospodářství v grafech: světová ekonomika* [online]. c2009 [cit. 2009-03-04] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/grafy-evropa.html>>
- [20] Euro Info. *Slovenská republika* [online]. c2007 [cit. 2007-04-17] Dostupné z WWW: <<http://www.euroinfo.gov.sk/index/go.php?id=1255>>
- [21] Evropská komise. *Nová národní strana eurominci určených k oběhu* [online]. aktualizováno 2008-10-28 [cit. 2009-03-09] Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=481683:cs&lang=cs&list=483548:cs,482864:cs,482545:cs,481910:cs,481683:cs,480135:cs,479279:cs,479251:cs,479072:cs,477424:cs,&pos=5&page=2&nbl=972&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>>
- [22] Evropská komise. *Sdělení komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské centrální bance - Sedmá zpráva a o praktických přípravách na budoucí rozšíření eurozóny* {SEK(2008) 2306} [online]. aktualizováno 2008-07-18 [cit. 2009-03-09] Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52008DC0480:CS:NOT#top>>

- [23] Evropská komise. *Sdělení komise Radě, Evropskému parlamentu, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, Výboru regionů a Evropské centrální bance - Osmá zpráva o praktických přípravách na budoucí rozšíření eurozóny SEC(2008) 3014* [online]. aktualizováno 2008-12-12 [cit. 2009-03-09] Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=484736:cs&lang=cs&list=488917:cs,488749:cs,488746:cs,487040:cs,486372:cs,485897:cs,485119:cs,484736:cs,484852:cs,483899:cs,&pos=8&page=1&nbl=972&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>>
- [24] Fránek, T. *Fico ruší první zákon: Platbu u lékaře* [online]. c1999-2009, aktualizováno 2006-07-21 [cit. 2007-01-14] Dostupné z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/clanek.phtml?id=201193>>
- [25] Gola, P. *Daně a ekonomika u našich sousedů: Slovensko snížilo daňové zatížení* [online]. aktualizováno 2007-01-09 [cit. 2007-01-20] Dostupné z WWW: <<http://www.finexpert.cz/default.aspx?section=35&server=1&article=18244>>
- [26] Grecká, L. *Absolutně neprofesionální důchodová reforma na Slovensku* [online]. c2007, aktualizováno 2006-02-22 [cit. 2007-04-15] Dostupné z WWW: <<http://www.halonoviny.cz/index.php?id=72615>>
- [27] Groh, K. *Transformace české ekonomiky* [online]. c2001-2006, aktualizováno 2006-03-06 [cit. 2007-01-04] Dostupné z WWW: <<http://ireferaty.zpravy.cz/339/1668/Transformace-ceske-ekonomiky>>
- [28] Halonoviny.cz. *Fico: Slovenské reformy = šklbanie verejných zdrojů* [online]. c2007, aktualizováno 2006-04-16 [cit. 2007-03-14] Dostupné z WWW: <<http://www.halonoviny.cz/index.php?id=74670>>
- [29] Halonoviny.cz. *SR 2006: Fico zachraňuje, co se dá* [online]. c2007, aktualizováno 2006-12-11 [cit. 2007-04-16] Dostupné z WWW: <<http://www.halonoviny.cz/index.php?id=84984>>
- [30] iDNES.cz. *Růst HDP na Slovensku vzletl na 9,8 %* [online]. c1999-2009, aktualizováno 2006-11-15 [cit. 2006-12-04] Dostupné z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/rust-hdp-na-slovensku-vzletl-na-9-8-prekvapil-trh-ft5-/ekonomika.asp?c=A061115_091844_ekonomika_plz>
- [31] Jaklín, J. *Transformace ekonomiky - 15 let poté* [online]. aktualizováno 2005-04-04, [cit. 2007-03-16] Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy/zj-transformace.html>>
- [32] Jaroš, M. *OECD: Slovenská ekonomika je lepší ako u susedov* [online]. aktualizováno 2003-04-25 [cit. 2006-11-18] Dostupné z WWW: <<http://www.czsk.net/svet/clanky/sr/slovekondobra.html>>
- [33] Košnár, J. *Slovenská ekonomika na ceste do EÚ* [online]. aktualizováno 2000-10-05 [cit. 2006-11-25] Dostupné z WWW: <<http://www.integrace.cz/integrace/clanek.asp?id=160>>

- [34] Národní banka Slovenska. *Štatistika* [online]. c2007 [cit. 2007-03-15]
Dostupné z WWW: <<http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje>>
- [35] Novinky.cz. *Česko a Slovensko získají z EU víc, než vloží* [online]. c2003-2009,
aktualizováno 2006-05-05 [cit. 2007-04-16] Dostupné z WWW: <http://www.novinky.cz/eu/cesko-a-slovensko-ziskaji-z-eu-vic—nez- vlozi_84635_r3gg2.html>
- [36] Odstrčilík, M. *Slovenská ekonomika v pomalejším tempu* [online]. c1999-2009,
aktualizováno 2006-05-15 [cit. 2007-01-09] Dostupné z WWW:
<<http://aktualne.centrum.cz/ekonomika/svetova-ekonomika/clanek.phtml?id=153695>>
- [37] Palata, L. *Fico se spojil s Mečiarom* [online]. c2007, aktualizováno 2006-06-29
[cit. 2007-04-15] Dostupné z WWW:
<http://lidovky.zpravy.cz/fico-se-spojil-s-meciarem-0xo-/ln_noviny.asp?c=A060629_00002_ln_noviny_sko&klic=213955&mes=060629_0>
- [38] Palata, L. *Robert Fico: Český model nad slovenským vyhrál* [online]. aktualizováno
2006-03-18 [cit. 2007-04-15] Dostupné z WWW:<http://lidovky.zpravy.cz/ln_rozhovory.asp?r=ln_rozhovory&c=A060318_155753_ln_rozhovory_znk>
- [39] Polášek, D. *Ekonomická transformace České republiky v 90. letech* [online].
aktualizováno 2004-06-09 [cit. 2006-11-23]
Dostupné z WWW: <<http://www.konjunktura.cz/tisk.php3?id=1797&rub=499&s=>>>
- [40] Rada Evropské unie. *Rozhodnutí Rady ze dne 8. července 2008 v souladu s čl. 122 odst. 2 Smlouvy o přijetí jednotné měny Slovenskem ke dni 1. ledna 2009 (2008/608/ES)* [online]. aktualizováno 2008-07-08 [cit. 2009-02-10] Dostupné z WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/Notice.do?val=475229:cs&lang=cs&list=477116:cs,477004:cs,476252:cs,475229:cs,475220:cs,475219:cs,475213:cs,475534:cs,479841:cs,474677:cs,&pos=4&page=3&nbl=972&pgs=10&hwords=&checktexte=checkbox&visu=#texte>>
- [41] Zastupitelský úřad ČR v Bratislavě. *Souhrnná teritoriální informace Slovensko* [online].
c1997-2009, aktualizováno 2008-09-30 [cit. 2009-01-15]
Dostupné z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/slovensko/1000797/>>
- [42] Zemánek, J. *Euro na Slovensku. Již za pár měsíců, nebo až za několik let?* [online].
aktualizováno 2008-02-17 [cit. 2009-01-12] Dostupné z WWW:
<<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-slovensko-euro>>
- [43] Zemánek, J. *Hospodářství staré Evropy čeká na příchod nového krále. Šanci usednout na pomyslný trůn má Slovensko!* [online]. aktualizováno 2003-10-13 [cit. 2007-02-14]
Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy-clanky.php?type=jz-slovensko2>>
- [44] Zemánek, J. *Rovná daň ve výši 19% začíná působit: Slovenský hospodářský růst atakuje hranici 6%!* [online]. aktualizováno 2005-04-18 [cit. 2006-12-07]
Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy/z-slovensko5.html>>

[45] Zemánek, J. *Slovensko - stále ještě malý, avšak čím dál rychlejší evropský ekonomický tygr* [online]. aktualizováno 2006-04-28 [cit. 2006-12-09]
Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy/z-slovensko7.html>>

[46] Zemánek, J. *Slovensko - s novou vládou na cestě do Eurozóny* [online].
[cit. 27.10.2006] Dostupné z: <<http://www.euroekonom.cz/analyzy/z-slovensko8.html>>

[47] Zemánek, J. *Ivan Mikloš (1960*) - muž rovné daně a "dirigent" slovenských ekonomických reforem* [online]. aktualizováno 2007-03-26 [cit. 2007-04-15]
Dostupné z WWW: <<http://www.euroekonom.cz/osobnosti/z-miklos.html>>